

Gádor Ágnes – Szirányi Gábor

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

Dohnányi Ernő iratok a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem levéltárában.

II. rész: 1938. szeptember – 1941. június⁷⁶

Évkönyv 1938/39,

„A tanév története

[...] a következő változások történtek Főiskolánk művészi és pedagógiai tevékenységében serényen munkálkodva a tantestületben az 1938/39. tanév folyamán [...] a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter kinevezte Ditrói Csiby József⁷⁷ td. tanárt a VIII. f. o. tanárrá és Rácz Aladár⁷⁸ cimbalomművészt a X. f. o. tanárrá, Melles Béla⁷⁹ tiszteletdíjas tanárt főfoglalkozású tiszteletdíjas tanárrá, Rosthy Anna⁸⁰ td. tanárt főfoglalkozású tiszteletdíjas tanárrá, továbbá megengedte, hogy K. Durigó Ilona⁸¹ énekművésznő az ének főtanszakon, Csóka Béla⁸² énekművész az egyházzenei tanszakon, Ambrózy Béla⁸³ okl. zongoratanár a zongora kötelező tárgy szakán, dr. Szendrey Karper József egyetemi magán tanár a hangegészségtan tanítására, Országh Tivadar⁸⁴ hegedűművész a kamarazene tanítására tiszteletdíjas tanári minőségben és Rajter Lajos⁸⁵ karnagy a zenekari gyakorlat vezetésére helyettesi minőségben alkalmaztassék. [...] Schiffer Adolf a gordonka tanárképző vezetésével megbízott ny. tanárt egészségi okokból, saját kérésére, a tanév első felének végével teendői alól, kiváló szolgálatainak elismerése mellett felmentette.”

⁷⁶ Előzménye a *Dohnányi Évkönyv 2003*-ban jelent meg: Gádor Ágnes – Szirányi Gábor: „Dohnányi Ernő iratok a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem levéltárában. I. rész: 1927–1938”, 327–362. l. A közreadott iratok számozása folytatólagos, vagyis a második rész első irata a 62. számot viseli. Ugyancsak folytatólagos a lábjegyzetek számozása.

⁷⁷ Ditrói Csiby József zongoraművész; 1934–44 a Zeneművészeti Főiskolán zongorát és zongora melléktárgyat tanított.

⁷⁸ Rácz Aladár (Jászapáti 1886. február 28. – 1958. március 28. Budapest) cimbalomművész. 1938-tól haláláig tanított a Zeneművészeti Főiskolán.

⁷⁹ Melles Béla (Baja 1891. június 26. – 1939. február 4. Budapest) hegedűművész. Grünfeld Vilmos, Auer Lipót, és Alexandr Glazunov tanítványa volt. 1922-ben vonósnégyest alakított. 1936–39 a Zeneművészeti Főiskolán a zenekari gyakorlatot vezette.

⁸⁰ Rosthy Anna: hangversenyénekes, énektanár. 1935/36-tól az 1945/46-os tanév végéig tanított a Zeneművészeti Főiskolán.

⁸¹ Durigó Ilona (Budapest 1881. május 13. – 1943. december 25. Budapest) énekesnő. A Zeneakadémián Szendy Árpád és Chován Kálmán növendékeként zongoratanári, Maleczky Vilmosnál énekési és operaezenkesi oklevelet nyert. A budapesti, frankfurti és bázeli operaházban énekelt. 1921-től a zürichi konzervatóriumban, 1938–43 a Zeneművészeti Főiskolán tanított.

⁸² Csóka Béla 1936–66 éneket és hangképzést tanított a Zeneművészeti Főiskolán.

⁸³ Ambrózy Béla 1938–68 zongora kötelező tárgyat és zongoramethodikát tanított a Zeneművészeti Főiskolán.

⁸⁴ Országh Tivadar (Soroksár, 1901. december 5. – 1963. október 11. Budapest) hegedűművész, zeneszerző. Hubay, Kodály és Weiner tanítványa. 1927–47 a Waldbauer–Kerpely vonósnégyes tagja, 1934–63 a Zeneművészeti Főiskola tanára volt.

⁸⁵ Rajter Lajos (Pezinok 1906. július 30. – 2000. július 6. Pozsony) karmester, zeneszerző. Bécsben Clemens Krauss, a Zeneművészeti Főiskolán Dohnányi növendéke volt. 1933–45 a budapesti, 1945-től a pozsonyi Rádiózenekar, 1949-től a Szlovák Filharmonikusok karmestere. 1938–44 tanított a Zeneművészeti Főiskolán hangszerelést, szolfézt, transzponálást, partitúraolvasást és zongora melléktárgyat.

62. 14.076/1938/III szám

Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumból

Tárgy: Ditrói Csiby József kinevezése

Értesítem a t. Igazgatóságot, hogy Ditrói Csiby József zeneművészeti főiskolai tiszteletdíjas tanárt az Orsz. M. Kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanári karába a VIII. fizetési osztályba kineveztem.

Erről a t. Igazgatóságot tudomásulvétel és a kinevezési okmányok nevezett részére való kikézésítése végett értesítem.

Budapest 1938. szeptember hó 12.

[olvashatatlan aláírás]

63. 1030/1938. szám

Ditrói Csiby József részére

Tárgy: kinevezés

Tek. Ditrói Csiby József zeneművészeti főiskolai rendes tanár úrnak Bp.

Örvendetes tudomásulvétel végett van szerencsém értesíteni Tanár urat, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter f. h. 12-én 12.076/1938.III. sz. a. kelt rendeletével Önt előterjesztésemre a Z. F. tanári létszámában a VIII. fizetési osztályba rendes tanárrá nevezte ki. Amikor a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter úr erről szóló okmányát őszinte szerencsekívánataim tolmácsolásával megküldöm, kérem, fogadja Tanár úr kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1938. IX.20.

Dohnányi főigazgató

64. 1030/1938. számHóman Bálint⁸⁶ vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: Ditrói Csiby József kinevezése

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Hivatkozással Nagyméltóságodnak f.h. 12-én 14.076/1938.III sz.a. kelt rendeletére Ditrói Csiby József zeneművészeti főiskolai rendes tanár esküokmányát van szerencsém mellékelten tisztelettel felterjeszteni. Egyben tisztelettel megjegyzem, hogy nevezett személy adatainak kimutatását a 3840/II/1937. P.M. rendeletnek megfelelően a M. Kir. Központi Illetményhivatalnak már megküldöttem.

Bp. 1938. IX. 20.

Dohnányi főigazgató

65. 1315/1938. szám

Méltóságos dr. Dohnányi Ernő Főigazgató úrnak

Tárgy: Schiffer Adolf⁸⁷ kérelme

Méltóságos Főigazgató Úr!

Több mint harmincnyolc évi működésem után, egészségi szempontból szükségét érzem annak, hogy a vezetése alatt álló Zeneművészeti Főiskolán az általam betöltött tanszéket rendelkezésére bocsássam.

Amidőn ezt Méltóságodnak becses tudomására hozom, egyúttal tisztelettel kérem, hogy engem ezen kötelezettségem alól felmenteni méltóztassék.

⁸⁶ Hóman Bálint (Budapest, 1885. december 29. – 1951. június 2. Vác) történész, a Széchényi Könyvtár igazgatója, 1923-tól a Nemzeti Múzeum főigazgatója, egyetemi tanár, az MTA tagja, vallás- és közoktatásügyi miniszter (1932. október 1. – 1938. május 14., ill. 1939. február 16 – 1942. július 3.).

⁸⁷ Schiffer Adolf (Apatin 1873. augusztus 14. – 1950. Budapest) gordonkaművész. A Zeneakadémián Popper növendéke, 1900–1935 gordonkatanár volt, majd nyugdíjasként a Zeneművészeti Főiskolán a gordonkatanár-képzőt szervezte meg.

Velem szemben mindenkori jóindulatáért fogadja Méltóságos Uram, hálám és mély tiszteletem kifejezését.

Budapest 1938. november 14.

Schiffer Adolf

66. 1455/1938. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: Schiffer Adolf lemond tanári tanszékéről

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Schiffer Adolf főiskolánk nyugdíjas tanárát előterjesztésemre Excellenciád hivatali elődje a gondnokképző tanári tanfolyam megszervezésével és vezetésével bízta meg. Amint az idemellékelt beadványból meggyőződni méltóztatik, Schiffer tanár egészségi okokból e megbízás alól való felmentését kéri. Méltányolva ez okot, kérésének elfogadását javaslom. Tekintettel azonban arra a fontos munkakörre, melyet nevezett betölt s tekintve a főiskola érdekeit, javaslom, méltóztassék Schiffer Adolf ny. tanárunkat a f. tanév első félévének végével, 1939. jan. 31-ével a szolgálat alól felmenteni, s a gondnoka továbbképző vezetésével Zsámboki Miklós⁸⁸ rendes tanárt megbízni olyképpen, hogy már most, a pedagógiai vezetés egyvonalúságának biztosítása céljából Schifferrel együtt lássa el a tanárképző munkáját.

Végül kérem Excellenciádat, hogy ez intézkedésekkel egyidejűleg, Schiffer Adolf ny. tanárnak a gondnoktanár képző tanfolyam megszervezése, felépítése és vezetése körüli nagy érdeméért köszönetét nyilvánítani szíveskedjék.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását

Bp. 1938. XI. 25.

Dohnányi főigazgató

67. 16.129/1938.III. szám. Előirat 1255/1938 szám

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Igazgatóságától

Tárgy: Schiffer Adolf felmentése és Zsámboki Miklós a zenetanárképző tanfolyam gondnoka tagozata vezetésével való megbízása

I. Méltóságos Schiffer Adolf Tanár Úrnak!

Méltóságos Uram!

Szerencsém van értesíteni, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr, méltányolva Méltóságodnak beadványában felhozott indokokat f. év dec. 20-án 16129/938.III. sz. a. kelt rendeletével a gondnoktanár-képző vezetése alól saját kérésére 1939. január 31-iki hatállyal felmenteni, s engem megbízni méltóztatott, hogy Méltóságodnak a gondnoktanár-képző felállítására és vezetésére körül szerzett érdemeiért a miniszter úr elismerését közöljem. Midőn e megbízásnak eleget teszek, a minisztériummal egyetértőleg kérem Méltóságodat, hogy a főiskolánk iránt viseltetett önzetlenségével súlyos terhében utódját a tanév végéig támogatni szíveskedjék.

Magam részéről megragadom az alkalmat, hogy méltóságodnak a gondnokművészek nevelésében évek hosszú során át s a gondnoktanár képző megszervezésében és életre hívásában kifejtett eredményes és kiváló munkásságáért a magam s a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola nevében is köszönetet mondjak.

Fogadja kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1938. dec. 29.

Dohnányi
főigazgató

⁸⁸ Zsámboki Miklós (Körmöcbánya 1890. szeptember 11. – 1961. december 8. Budapest) gondnokművész, Popper Dávid tanítványa. Budapesten, majd számos külföldi hangversenykörúton szerepelt. 1919–21 a Nemzeti Zenede, 1921–59 a Zeneművészeti Főiskola tanára, 1922–30 a Hubay-vonósnégyes tagja volt.

II. Zsámboki Miklós tanár úrnak

Szerencsém van közölni, hogy a vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztérium előterjesztésemre 16129/1938/III. sz. a. hozzájárult, hogy a gordonkatanár-képző tanfolyam vezetését Nagyságodra ruházzam. Mikor erről örvendetes tudomásul értesítem, megjegyzem, hogy a tanfolyam tényleges átvételének időpontja 1939. január 31, s kérem, hogy a tanmenetet elődje bevált módszerében folytatni méltóztassék.

Kitűnő tisztelettel

Bp. 1938. dec. 29.

Dohnányi
főigazgató

68. 143/1939. szám

Hóman Bálint vallás és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: A zenekar vezetésére Rajter Lajos és a kamarazene tanítására Országh Tivadar megbízása kéretik

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

127/939 sz. a. jelentettem volt kitűnő tiszteletdíjas tanárunknak Melles Bélának sajnálatos elhunytát. Nevezett a zenekari játékot és kamarazenét tanította. Munkakörének további ellátására szerencsém van 1.) a zenekar vezetésére Rajter Lajost 2.) a kamarazene tanítására Országh Tivadart javaslatba hozni.

Rajter Lajos Bazinban 1906. VII. 30-án született, ág. ev. vallású, mindkét ágon felmenőleg keresztény. Főiskolánkon zeneszerzésből állami művészi oklevelet nyert. Nagy zenekari gyakorlattal bíró kiváló munkaeerő, kinek teljesítményét éveken át kísértem figyelemmel s teljes megelégedésemet kiérdemelte. A tanév hátralévő részében helyettesi minőségben heti 6 órának megfelelő tiszteletdíjjal kérem alkalmazni.

Országh Tivadar szül. 1901 XII. 5. Soroksáron, róm. kath. (felmenőleg mindkét ágon keresztény) főiskolánkon 1924-ben állami művészi oklevelet nyert. Nevezett a főiskolánkon működő középiskolai énektanári tanfolyamon már tíz év óta a hegedűszak tanára. Mint hangversenyző, elismert hegedűművészünk, kamarazenei együttesek régi tagja, ez irodalomnak és művészeti ágnak kitűnő ismerője. A kamarazene tanítására heti 8 órában kérem őt tiszteletdíjas tanári minőségben alkalmazni.

A f. év február elsejétől június végéig összesen 204+272=476 P. kitévő tiszteletdíj fedezetet talál néhai Melles Bélának március 1-jétől felszabaduló 688 P. tiszteletdíjában. A tanítás folyamatossága érdekében r. u. tett bejelentésem alapján nevezettek munkába állítottam.

Bp. 1939 II. 8.

Dohnányi Ernő
főigazgató

69. 14.922/1939/III. szám

[Hóman Bálint vallás és közoktatásügyi minisztertől]

Tárgy: Rajter Lajos és Országh Tivadar tanári megbízása

Méltóságos Dohnányi Ernő úrnak!

Megengedem, hogy Országh Tivadar hegedűművész a kamarazene tanítására tiszteletdíjas zeneművészeti főiskolai tanári minőségben alkalmaztassék.

Egyben hozzájárulok, hogy folyó tanév hátralevő részére a zeneművészeti főiskolai növendékek zenekarának vezetésével Rajter Lajos karnagy bizassék meg. Erről Méltóságodat folyó évi hó február 8-án kelt 143/1939. sz. javaslatára tudomásulvétel és megfelelő további eljárás végett értesítem.

Budapest, 1939. március hó 27-én

A miniszter helyett
[olvashatatlan aláírás] államtitkár

Évkönyv 1938/39:

„A trianoni ítélettel országunkra rakott bilincsek első meglazításának mozgalmas idején Főiskolánk több katonasorban álló növendéke különféle katonai beosztásban teljesítette hazafias kötelességét, míg a többi feszülten figyelte a nemzeti életünkre oly nagy jelentőségű események menetét. Az elszakított területek egy része visszacsatolásának megünneplésére 1938. november 5-én a tantestület s a növendékek az intézet nagytermében gyűltek össze, amikor a titkár ünnepi beszédében a bekövetkezett történelmi események jelentőségét fejtegette s rámutatott a nemzet életében még hátralévő föladatakra, amelyeknek vállalásában, a testben és lélekben egészséges, kiképzett, kitartóan szorgalmas magyar ifjúságnak részt kell vennie. Ugyancsak együttesen ünnepelt a tantestület az ifjúsággal, amikor néhány nappal ez ünnepi összejövetel után november 11-én a kamarateremben felállított rádiókészülék közvetítésén keresztül élte át a Kormányzó Úr Ő Főméltóságának fejedelmi városunkba, Kassába való ünnepélyes bevonulásának lélekemelő felejthetetlen idejét. Növendékeink apraja-nagyja megérezte, és észrevétlenül lelkébe véste ez örömteli ünnepi együttlétek mögötti figyelmeztést: minden magyar, ember legyen a gáton!”

70. 1126/1938. szám [Turul Szövetség Fővezérségétől⁸⁹]

Tárgy: Turul Szövetség a növendékek beszervezésére engedélyt kér

Méltóságos Isoz Kálmán⁹⁰ úrnak, a Zeneművészeti Főiskola igazgatója

Méltóságos Igazgató Úr!

A zene és színművészeti akadémia hallgatóit magába foglaló „Szépmíves” Bajtársi Egyesület vezérségének hozzám felterjesztett kérelme folytán, felkérem Méltóságodat, mint a Zeneművészeti Akadémia igazgatóját, hogy nevezett egyesületnek a beiratkozásnál a tagszervezést és ezzel kapcsolatban az asztal felállítását engedélyezni méltóztassék. Kérem, hogy az engedély megadásáról mielőbb engem értesíteni szíveskedjék.

Abban a reményben, hogy Méltóságod átérezve a „Szépmíves” B. E. fontosságát az akadémia hallgatóinak a beszerzése terén, előre is hálás köszönetemet fejezem ki a Turul Szövetség Fővezérsége nevében. A kérelemhez hozzáfűzöm, hogy a Szépmíves B. E. alapszabályszerű működést fejt ki és a jelzett főiskolák hallgatóinak összefogását van hivatva.

Budapest 1938. augusztus hó 27-én.

Trianon XIX évében.

Bajtársi tisztelettel

Bokor Pál országos és ker. vezér

71. 956/1938. szám

A Turul Szövetség Fővezérsége

Tárgy: Turul Szövetség a növendékek beszervezésére engedélyt kér

A Turul Szövetség tekintetes fővezérségének. Budapest, VIII. Múzeum körút 4–6.

1126/938 sz. a. kelt becses soraira szerencsém van kérni, hogy a Szépmíves B. E. miniszterileg jóváhagyott alapszabályát, miután főiskolánkon a legkülönfélébb előképzettségű és korú növendék van, nekem tájékoztatásul megküldeni szíveskedjék.

Kitűnő tisztelettel

Bp. 1938. szept. 1.

főig. megbízásából

Isoz titkár

⁸⁹ A magyar egyetemisták legnagyobb hatású szervezete az 1919 őszén alakult Turul Bajtársi Szövetség volt, mely eredetileg a jogászokat, a medikusokat és a bölcsészeket tömörítette.

⁹⁰ D'Isoz Kálmán (Budapest 1878. december 7. – 1956. június 6. Budapest) zenetörténész. Aggházy Károlynál zongorát tanult. 1897-től a Magyar Nemzeti Múzeumban díjnok, írnok, titkár, 1919–24 főtitkár, 1924-től az OSZK főkönyvtárnoka, majd az általa szervezett zenei osztály vezetője, 1934–43 a Zeneművészeti Főiskola titkára, főtitkára volt.

72. 5593/1938. eln. szám

[a Vallás- és közoktatási minisztériumból]

Tárgy: Politikai pártból való kilépés elrendelése

Méltóságos Dohnányi Ernő úrnak, m. kir. főtanácsos,
a m. kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola főigazgatója

A 18.901 és a 18.912/1938. eln.sz. rendeletemre felterjesztett nyilatkozatokat átvizsgálva felhívom Méltóságodat, szólítsa fel alább nevezettet, hogy jelen rendeletem kézhezvételétől számított 8 napon belül lépjen ki a megjelölt pártból.

A kilépést igazoló nyilatkozat 10 napon belül Méltóságod által felterjesztendő hozzám.

Fázmán Ferenc⁹¹ tanár, a Nemzeti Szoc. Magyar Párt.

Budapest, 1938. évi szeptember 7-én.

[olvashatatlan aláírás]

73. 1021/1938. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatási miniszternek

A vall. és közokt. min. politikai pártból való kilépést rendel el.

Bizalmas

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

F. hó 7-én 5593/938 eln. sz. a. kelt rendeletére szerencsém van jelenteni, hogy Fázmán Ferenc tanár igazolta, miszerint a Nemzeti Szocialista Magyar Pártból f. é. július 1-én már kilépett.

Bp. 1938. IX. 15.

[Dohnányi
főigazgató]**74. 16.561/1938/III. szám**

Vallás-és Közoktatásügyi Minisztériumból

Tárgy: [zeneművészek csereakciója]

Az olasz népművelési minisztérium hozzám intézett iratában közölte, hogy olasz részről a folyó zenei évadra Gino Gorini zongoraművészt és a Vidusso–Abbado–Crepax triót szándékoznak az olasz–magyar zeneművészek csereakciója keretében való hangversenyezésre Magyarországra küldeni.

Erről Méltóságodat tudomásulvétel végett azzal a felhívással értesítem, hogy a csereképpen itteni részről kiküldendő fiatal magyar zeneművészek személyére vonatkozóan hozzám mielőbb javaslatot tenni szíveskedjék.

Budapest 1938. december hó 26-án.

A miniszter rendeletéből
Haász
miniszteri osztályfőnök**75. 1.461/1938. szám**

Hóman Bálint vallás és közoktatási miniszternek

Tárgy: Olasz–magyar zeneművészek csereakciója

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Méltóztatott m. hó 26-án 16531/938/III. sz. a. közölni, hogy az olasz népművelési minisztérium a folyó zenei évadra Gino Gorini zongoraművészt és a Vidusso–Abbado–Crepax triót szándékozik hozzánk küldeni, s innen csereművészekként kiküldendőkre nézve javaslatot kérni. Szerencsém van ez ügyben jelenteni, hogy kamara-együttessel ez idő szerint nincs módomban ajánlani, ezzel szemben két kitűnő fiatal zongoraművész kiküldését kérem, nevezve-

⁹¹ Fázmán Ferenc 1926–44 között fagott tantárgyat tanított a Zeneművészeti Főiskolán.

tesen Ditrői Csiby Józsefet és dr. Böszörményi Nagy Bélát,⁹² kik a hazai zongoraművészet magas fokát méltón fogják Olaszországban képviselni.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1939. I. 9.

Dohnányi

76. 18.161/1939/III szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatás minisztertől

Tárgy: Zsidónak tekintendő tanerők szempontjából Nyilatkozat kérétek

A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásáról szóló 1939: IV.t.c.⁹³ 5.§-ának 2. bekezdése kimondja, hogy a szakiskolákban oktatást végző zsidó tanárokat 1943. évi január hó 1-ső napjáig nyugdíjazni kell, illetőleg végkielégítéssel el kell bocsátani. E rendelkezés végrehajtásának előkészítése érdekében megállapítani kívánom, hogy a Zeneművészeti Főiskolán működő tanerők közül kik azok, akik az 1939. évi IV.t.c. vonatkozó §-ai értelmében zsidóknak tekintendők. Ezért utasítsa a vezetése alatt álló intézet minden tanárát, hogy folyó évi augusztus hó 1-ig a mellékelt írásmintán fegyelmi és büntetőjogi felelősségének terhe alatt nyilatkozatot állítson ki arról, hogy ő maga, továbbá név szerint külön-külön megnevezett szülei és nagyszülei tagjai-e, vagy voltak-e tagjai az izraelita hitfelekezetnek. A sajátkezü aláírással ellátott nyilatkozatokat t. Igazgatóság legkésőbb folyó évi augusztus hó 15-ig terjeszse fel hozzám.

Budapest 1939. évi június hó 21-én.

Hóman

Az iskola neve:Az iskola jellege:Az iskola címe:Az iskola székhelye

Nyilatkozat

Alulírott.....főiskolai tanár, igazgató, tanító, tanárnő, igazgatónő, tanítónő büntetőjogi és fegyelmi felelősségem terhe alatt kijelentem hogy:

1. magam⁹⁴ nem voltam tagja az izraelita hitfelekezetnek;

tagja voltam az izraelita hitfelekezetnek;

tagja vagyok az izraelita hitfelekezetnek;

Előadom, hogy az 1939. évi IV.t.c. rendelkezései szempontjából nem vagyok zsidónak tekinthető,

mert.....

Kelt Budapesten

1939.....

.....
sajátkezü aláírás

⁹² Böszörményi Nagy Béla (Sátoraljaiújhely 1912. április 9. – 1989. december 31. Boston) zongoraművész. A Zeneművészeti Főiskolán Keéri-Szántó Imre, Dohnányi Ernő tanítványa volt. Hangversenyezett Európában, az USA-ban és Kanadában. 1937–48 a Zeneművészeti Főiskola tanára, 1945–48 az igazgatótanács tagja is volt. 1948-ban emigrált. 1953–62 a bloomingtoni Indiana Egyetem, 1974–77 az Észak-Karolinai Egyetem zongora tanszakának vezetője volt.

⁹³ A második „zsidótörvényt” 1939. május 5-én iktatták be. E törvény értelmében a zsidók számárányát ipari és kereskedelmi vállalatoknál 12%-ban, értelmiségi pályákon 6%-ban szabták meg. A köztisztviselői pályát teljesen elzárták előlük, a zsidó köztisztviselőket elbocsátották, az ügyvédi, orvosi, mérnöki stb. kamarákba nem engedélyezték zsidók felvételét mindaddig, amíg azokban az arányszám 6% alá nem süllyedt. Az egyetemekre és főiskolákra felvehető zsidó hallgatók arányát 6%-ban szabták meg. A lapoknál, színházaknál a dolgozók 12%-a lehetett zsidó, de vezető posztot nem tölthettek be.

⁹⁴ A Nyilatkozat további pontjai: 2. atyám, 3. anyám, 4. atyai nagyatyám, 5. atyai nagyanyám, 6. atyai nagyatyám 7. anyai nagyatyám.

Megjegyzés. A nyilatkozat szövegéből a meg nem felelő részt ki kell húzni. Aki, vagy akinek szülei házasságon kívül születtek, az atyára, illetőleg a nagyatyára vonatkozó szövegrészt erre a körülményre való külön utalással húzza ki. A nyilatkozat utolsó bekezdését csak annak kell kitölteni, akit akár annál fogva, hogy szülei közül csak az egyik és nagyszülei közül legfeljebb kettő tagja vagy volt tagja az izraelita hitfelekezetnek, akár pedig az 1939: IV. t.c. 1.§-ának második vagy harmadik bekezdésében megjelölt oknál fogva ennek a törvénynek a szempontjából nem lehet zsidónak tekinteni. Egyébként az utolsó bekezdést ki kell húzni. A mentesítő okot közelebről tüzetesen meg kell jelölni. Aki a nyilatkozatban valótlan adatokat ad elő, súlyos bűncselekményt és fegyelmi vétséget követ el.

77. 870/1939. szám

Hóman Bálint vallás és közoktatási miniszternek

Zsidónak tekintendő tanerők szempontjából Nyilatkozat kéretik

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Hivatkozással Excellenciádnak f. é. jún. 21-én 18161/939/III. sz. a. kelt rendeletére, szerencsém van a Zeneművészeti Főiskola rendes és tiszteletdíjas tanárai által, saját kezűleg kiállított, s az 1939. évi IV. t.c. 1 §-ára vonatkozó „Nyilatkozat”-okat (65 darabot) tisztelettel felterjeszteni, megjegyezvén, hogy Pally Anna⁹⁵ t. d. tanár nyilatkozatot nem küldött be.

Fogadja Nagyméltóságod kitűnő tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1939. VIII. 16.

78. 811/1939

A vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: Tanévzáró tanári értekezlet jegyzőkönyvének felterjesztése

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A Zeneművészeti Főiskola tanévzáró tanári értekezletének jegyzőkönyvét hiteles másolatban van szerencsém mellékelten tisztelettel felterjeszteni.

Fogadja Nagyméltóságod kitűnő tiszteletem nyilvánítását.

Budapest 1939. VI. 26.

Isoz titkár

Jegyzőkönyv

Felvétel 1939. évi június hó 15-én délelőtt 10 órakor a Zeneművészeti Főiskola tanári tanácsstermben megtartott tanévzáró tanári értekezleten.

Elnök: Dr. Dohnányi Ernő

Jegyző: Dr. Gaál Endre⁹⁶

Jelen van: a tanári testület

Távolmaradását betegség okából kimentette: Dr. Keéri-Szántó Imre,⁹⁷ Kodály Zoltán tanár.

1. Elnök üdvözlöi a megjelenteket és őszinte örömeinek, legteljesebb megelégedésének ad kifejezést az elért valóban kimagasló tanulmányi eredmények fölött. Különös elismerését fejezi ki úgy a hegedű tanzak, mint az operai tanfolyam tanárainak. Az a színvonal, amit a hegedű művészi oklevél pályázaton részt vevők tanúsítottak, az kiváló pedagógiai munkásságra mutat rá, a nagyszerű operai vizsga pedig olyan teljesítmény volt, ami magasan meghaladja egy növendék vizsgálódás színvonalát.

⁹⁵ Pally Anna 1932–39 a Zeneművészeti Főiskola tánc tanára volt

⁹⁶ Gaál Endre 1935/36–1948/49-es tanévekben zongora melléktárgyat tanított a Zeneművészeti Főiskolán.

⁹⁷ Keéri-Szántó Imre (Budapest 1884. január 15. – 1943. február 22. Budapest) zongoraművész. Thomán István növendéke volt. A Székesfővárosi Felsőbb Zeneiskola, majd 1918–43 a Zeneművészeti Főiskola tanára volt.

2. Elnök örömmel hozza a testület tudomására azt a tényt, hogy az Országos Liszt Ferenc Társaság az 1939. évre ösztöndíjat ajánlott fel a Főiskola számára. A Társaság egy 500 pengős díjjal kívánta jutalmazni azt a növendéket, aki egy verseny keretében ítélkező zsűri döntése szerint az első lesz. Tekintettel arra, hogy nézete szerint célra vezetőbb ha több díj van, odahatott, hogy ez a díj végül is mint egy 300 és 200 pengős jutalomként nyert felajánlást. E verseny feltételeit felolvastva tudomására hozza a testületnek, hogy a győztesek a szokásos október hó 22-én tartandó Liszt hangversenyen fogják nagyközönség előtt is bemutatni képességeiket.

3. Az elnök rámutat arra, hogy a kultuszminisztérium 1939. V. 10-én 16.525/939/III. szám alatt kelt rendeletével ismételten felhívta a figyelmet arra az általa is sajnos tapasztalt tényre, hogy a tanári testület nem vesz részt a kívánatos számban az értekezleteken. Tekintettel arra, hogy a tanári konferenciákon való megjelenés szükségességét ő is állandóan hangsúlyozza, de meg a tanári kötelességekben kétségtelenül szerepel az értekezleteken való részvétel kötelezettsége, nyomatékosan kéri a testületet, hogy mutasson nagyobb érdeklődést a közös munka iránt.

4. Felkéri Dr. Dohnányi Ernő Thoma Józsefet,⁹⁸ hogy a Segítő Egyesület 1938/39. tanévi működéséről tájékoztassa a testületet. [...] Dohnányi Ernő főigazgató tudomásul véve Thoma József jelentését úgy érzi, hogy nem csak a maga, de az egész testület osztatlan elismerését tolmácsolhatja a kitűnő és lelkes tanárelnököknek. Thoma József valóban nagy rátermettséggel, ügybuzgalommal és munkaszeretettel vezette a Segítő Egyesületet, s midőn eddigi munkásságáért köszönetet mond, kéri, hogy a jövőben is bocsássa önzetlen tetterejét a nemes cél rendelkezésére.

Több tárgy nem lévén az ülés 10 óra 40 perckor véget ért.

Kmf.

Titkár

jegyző

elnök

79. [Iktatószám nélkül, aláírás nélküli gépirat]

Tanévzáró 1939. VI. 15

Egy minden tekintetben rendkívül mozgalmas és eseménydús iskolaév végén visszatekintek a lefolyt esztendőre. Mindenek előtt hálát adok az isteni gondviselésnek, hogy a Magyarországra vert bilincseken az első lazítás bekövetkezett és a megszállt területek egy részét visszanyertük. E nagyfontosságú időkben főiskolánk több katonasorban álló növendéke különféle beosztásban teljesítette hazafias kötelességét. Kötelességtudó önérzetükben viseljék elismerésünket.

A Főiskola pedagógiai tevékenységének a külvilággal szemben három új megmozdulásáról teszek említést. Egy a székesfehérvári hangverseny, más a győri kultúrhét két hangversenye, ismét más a rádióban a bécsi Staatsakademie für Musikkal lefolytatott cserehangverseny.

A székesfehérvári hangverseny jelentősége, hogy a Főiskola, mint testület először szállt ki egy vidéki kultúrközpontba, hol egy Liszt hangverseny keretében szólistáink és zenekarunk magas teljesítményével tettünk művészi munkásságunkról tanúbizonyságot. Két győri hangversenyünk, mely az Országos Magyar Irodalmi és Művészeti Tanács rendezésében tartott kultúrhét, illetőleg képzőművészeti kiállítással volt kapcsolatos, szintén a hazai zeneművészet szolgálatában állott. E hangversenyeken kizárólag hazai szerzőket mutattunk be, közöttük kettőt első előadásban. E hangversenyek egyikén volt, a másikon jelenlegi növendékeink vitték diadalra a nemzeti géniusz termékeit. Végül a cserehangversenyek ötletéből kifolyólag a bécsi Zeneművészeti Főiskolával tartottunk sikeres cserehangversenyt, melyen 40 per-

⁹⁸ Thoma József zongoraművész. Szendy Árpád és Thomán István növendéke volt. 1920-ig a Fodor Zeneiskolában, 1920–44 a Zeneművészeti Főiskolán zongora melléktárgyat tanított.

ces leadás keretén belül néhány jeles növendékünk szintén kizárólag magyar műsorrall tett tanúbizonyságot művészi érettségéről.

Növendékeink mindannyiszor, hogy közönség elé állítottak, kitettek magukért és sikeresen állották meg helyüket. Nem mulaszthatom el, hogy e helyről különös örömet és elismerésemet ne fejezzem ki úgy az idei kiválóan sikerült operavizsga, valamint a művészi oklevél-pályázatokon elhangzott teljesítmények felett.

Most ragadom meg az alkalmat annak közlésére, hogy a Liszt Ferenc Társaság ez idei közgyűlésén elhatározta, hogy Liszt Ferenc születésnapjának évfordulójára ebben az évben a Zeneművészeti Főiskolának egy-egy 300, illetőleg 200 pengős jutalomdíjat bocsájt rendelkezésére, két, a pályázaton nyertes Liszt-játékos jutalmazására. A pályázók 1939. október 10-én a bírálóbizottság előtt játszanak, a nyertesek az október 22-i főiskolai Liszt hangversenyen szerepelnek, mely alkalommal a jutalomdíjat is ki fogjuk osztani. A pályázati feltételek a Főiskola hirdetőtábláján vannak kifüggesztve.

A Liszt Ferenc Társaság emez elhatározásáért meleg köszönetet mondok a Társaság elnökének. Köszönettel tartozom az idei tanév első felének befejeztével Főiskolánkról visszavonult két kitűnő tanárnak, Dr. Tóvölgyi Elemér egészségügyi főtanácsos és Schiffer Adolf, ő méltóságainknak. Dr. Tóvölgyi Elemér korhatár elérése folytán vonult vissza. E kiváló szakfőnöknek több évtizedes lelkes munkásságáért, a Főiskolánk iránt tanúsított gondos szeretetéért meleg köszönetet mondok. Schiffer Adolf nyugalmazott tanárunk, kit a Gordonka-tanárképző felállítására, szervezése és megindítása céljából javaslatomra a közoktatásügyi kormány visszatartott, feladatát elvégezvén egészségi okokból kérte felmentését. Fáradhatatlan buzgóságáért, kiválóan eredményes munkásságáért és azért a szeretetért, melyet a Gordonka-tanárképző kifejlesztésére fordított, elismerő hálás köszönetet mondok.

A lefolyt esztendő gyászos veszteségeket is hozott intézetünkre. Elhunyt Nagy Géza⁹⁹ nyugalmazott tanárunk, s a közelmúlt napokban tért örök nyugalomra Bayreuthban Gianicelli Károly¹⁰⁰ nyugalmazott tanárunk, ki hűségesen képviselte Főiskolánk Liszt kultuszát a messzi idegenben. Hosszas súlyos betegség ragadta ki körünkéből Dr. Kerntler Jenő¹⁰¹ nagyérdemű kedves tanárunkat, és gyászos hirtelenséggel távozott az élők sorából Melles Béla, kinek lelkes munkásságáról mindenkoron meg fogunk emlékezni. Ugyancsak ez idén szólította el a halál Sztankó Béla¹⁰² nyugalmazott főigazgatót, a tanítóképző intézeti és középiskolai énektanári tanfolyamok szeretett és nagyra becsült tanárát. Mindannyijukról és érdemű munkásságukról az ez idei értesítőnkben – amelyet ma már mindenki átvehet – részletesen megemlékezünk, most pedig adózzunk emléküknak egypercnyi kegyeletes csenddel.

Visszatérve Főiskolánk tanulmányi munkájára, ennek kitűnő eredményeit az ösztöndíjak és jutalomdíjak sora mutatja, valamint a művészi vagy pedagógiai tanulmányok befejeztével nyert oklevelek. Felkérem a titkár úr öméltségát, hogy ezek névsorát olvassa fel. Mindazoknak, akik Főiskolánkat tanulmányaik befejeztével elhagyják, további boldogulásukhoz kitartást, szerencsét és sikert kívánok. Kérem őket, gondoljanak szeretettel az alma materre, mint olyan intézményre, amelyre életük folyamán csak díszt szabad és kell hozniok. Növendékeink közül pedig, akik tanulmányaikat folytatni fogják, azok használják föl jól a nyarat,

⁹⁹ Nagy Géza (Budapest 1876. december 23. – 1938. október 12. Budapest) zongoraművész. A Zeneakadémia Szendy Árpád, Berlinben Ferruccio Busoni tanítványa volt. 1906–36 zongora és zongora melléktárgyat tanított a Zeneművészeti Főiskolán.

¹⁰⁰ Gianicelli Károly (1860–1939) a Zeneakadémia első Gordon tanára volt (1890–1912).

¹⁰¹ Kerntler Jenő (Budapest 1878. június 17. – 1938. november 15. Budapest) zongoraművész, zeneszerző. Hans Koessler tanítványaként végzett. Koncz Jánossal és Zsámboki Miklóssal alakított triójuk külföldön is elismert volt. Kerntler 1922-től a Nemzeti Zenede, 1926–38 a Zeneművészeti Főiskola tanára volt.

¹⁰² Sztankó Béla (Szolnok 1866. április 13. – 1939. március 28. Budapest) zenepedagógus és zenetörténész. 1929–39 a Zeneművészeti Főiskola tanára volt.

hogy kipihenten, viruló egészségben jöjjenek vissza, és így teljes mértékben teljesíthessék feladataikat. Mindnyájukra Isten áldását kérve az 1938/39-es tanévet bezárom.

80.a 16.191/1939/III

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumból

Tárgy: A stockholmi operaház karnagya részére hangjegyek küldése

Álláspontjának szíves közlése végett visszavárolag megküldöm.

Budapest 1939. április hó 17-én

A miniszter rendeletéből
Dr. Mariay Ödön
miniszteri tanácsos

80.b 431/1939. szám

I. A vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: A stockholmi operaház karnagya részére hangjegyek küldése

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Folyó hó 17-én 16.191/939.III. sz. a. közölni méltóztatott velem a Stockholmi Magyar Követség átíratát, melyben néhány művem hangjegyének Grevillius Niels karnagynak leendő megküldését javasolja. A megtisztelő felkérésnek eleget teendő a Rurialia Hungarica és a Szimfonikus percek vezérkönyveit nevezetthez a követség útján leendő szíves továbbítás végett szerencsém van tisztelettel felterjeszteni. A külföldi kiadóknál megjelent műveim vezérkönyveinek beküldésére a kiadókat egyidejűleg felkértem.

Fogadja őszinte tiszteletemet

Bp. 1939. IV. 22.

Dohnányi

II. Nagyméltóságú Matuska M. kir. követ úrnak, Stockholm

Kegyelmes Uram!

A közoktatásügyi kormány szíves közléséből értesültem ama meleg érdeklődéséről, mellyel szerény zeneszerzői munkásságom svédországi megismertetése iránt viseltetni méltóztatott. Grevillius karnagy úr részére néhány partitúrámat hivatalos úton indítottam útnak s megragadom ez alkalmat, hogy lekötelező érdeklődéséért meleg köszönetet mondjak.

Fogadja Excellenciád őszinte tiszteletem nyilvánítását

Bp. 1939. IV. 22.

Dohnányi

III. R. u. bekérendő Rózsavölgyi és Társától: a Rurialia és a Szimfonikus percek partitúrái.

Megtörtént. IV. 24. IV. Herrn Doblinger Musikverlag / Wien, Dorothea Gasse 2. **V.** Herrn Schott & Söhne Musikverlag / Mainz, Weiergarten **VI.** Herrn Simrock Musikverlag / Leipzig, Taube G. 20.

II–VI. Herr Niels Grevilius Musikdirektor der Oper in Stockholm äusserte sein Interesse für meine Kompositionen. Ich ersuche Sie daher, genanntem Herrn ein Gratisexemplar der Partitur meiner; IV. Suite op. 19; V. Symphonie d moll; VI. Variationen über ein Kinderlied; IV–VI. einsenden zu wollen.

Mit ausgezeichnete Hochachtung

Bp. den 24. April 1939.¹⁰³

¹⁰³ [Niels Grevilius úr, a Stockholmi Operaház zeneigazgatója érdeklődést mutatott műveim iránt. Ezért azzal a kérelemmel fordulok Önökhöz, hogy az alábbi műveim partitúráiból egy-egy tiszteletpéldányt a fentnevezett úrnak elküldeni szíveskedjenek: Szvit, op. 19, d-moll szimfónia, Variációk egy gyermekdalra. Mély tisztelettel Bp. 1939. április 24-én]

Évkönyv 1939/40 „A tanév történetéből”

„A lefolyt rendkívül mozgalmas esztendőben izgalmas és megnyugtató, örvendetes és sajnálatos események tarkán váltogatták egymást. Az európai helyzet feszültségének, majd annak közelebbi és távolabbi kirobbanásainak hatása alól egy intézmény sem vonhatta ki magát. E történelmi időkből természetzerűleg főleg a pszichikai hatása volt a legáltalánosabban észlelhető. Mégis megfelelő intézkedések és a tantestület odaadó buzgalma folytán a tanítás változatlan intenzitásban folyt és a joggal elvárt művészi és pedagógiai eredményeket elérte.

Az 1939/40. tanév elején az 1939. IV. tc. rendelkezései szerint történt az új növendékek felvétele.”

81. 900/1939. szám

A Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumból

Tárgy: Felvételi és beiratási tájékoztatás az 1939/40. tanévre

[A minisztériumi levél hiányzik, az alábbi irat a felzethez volt csatolva:]

Fölvételi hirdetmény

Az Orsz. m. kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola főiskolai jellegű (akadémiai, tanárképző, művészképző, operai ének, hangversenyének, egyházkarnagy-képző) tanfolyamaira – tehát a gyakorlóiskola és az előkészítő tanfolyamok kivételével – a fölvétel szempontjából az 1939. évi IV. tc. 7. §-ának végrehajtási utasítása az irányadó.

A fenti tc. csak az első ízben jelentkező rendes és magán-növendékekre vonatkozik. Első ízben jelentkezőnek számít az a növendék is, aki korábban eredmény nélkül már folyamodott felvételért, vagy sikertelen magánvizsgát tett, tekintet nélkül arra, hogy vizsgaanyaga melyik osztály tananyagának felel meg.

A Zeneművészeti Főiskolára folyó 1939/40. tanévre és mindaddig, míg a zsidók arányszáma a törvényben megállapított arányszám alá nem száll, zsidó hallgatót felvenni, illetve magánvizsgára bocsátani nem lehet. Úgy a felvételre – akár mint rendes növendék, akár mint magántanuló – mint tanulmányait automatikusan folytató beiratkozásra jelentkező növendék kötelei saját születési anyakönyvi kivonatát (keresztlevelét), valamint mindkét szülőjének születési anyakönyvi kivonatát (keresztlevelét) bemutatni. Nem tekintendő zsidónak az a növendék, aki igazoltan bizonyítja, hogy

- 1.) Sem maga, és szülőinek egyike sem, valamint nagyszülei közül legalább három nem tagja és nem is volt tagja az izraelita hitfelekezetnek.
- 2.) Ha az 1939. évi január hó 1. napja előtt kötött házasságból származó növendéknek egyik szülője, vagy nagyszülői közül legfeljebb kettő tagja, vagy tagja volt az izraelita hitfelekezetnek, de hiteles okmányokkal igazolja, hogy mindkét szülője már a házasságkötés időpontjában keresztény hitfelekezet tagja volt és azontúl is tagja maradt.
- 3.) Ha hiteles okmányokkal igazolja, hogy szüleinek megegyezése értelmében a keresztény szülő vallását követi és hogy a házasság megkötésekor az izraelita vallású szülő 1939. évi január hó 1. előtt valamely keresztény hitfelekezetre tért át és azon túl is keresztény hitfelekezet tagja maradt.
- 4.) Ha a növendék születésétől kezdve vagy élete 7. évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagja lett, és hogy az izraelita hitfelekezethez tartozott szülője az 1939. évi január 1. napját megelőzően vált valamely keresztény hitfelekezet tagjává s mind ő maga, mind a szülője ezen túl is a keresztény hitfelekezet tagja maradt.
- 5.) Ha a növendék tagja volt az izraelita hitfelekezetnek, vagy ha a hallgatónak legalább egyik szülője vagy nagyszülői közül legalább kettő tagja vagy tagja volt az izraelita hitfelekezetnek, de hiteles okmányokkal igazolja, hogy az 1939. évi január hó 1. napja előtt a törvény 1. §-a értelmében a jelentkező zsidónak nem tekintendő személlyel kötött házasságot s hogy ebből a házasságból született vagy születendő gyermekei közül egyiket sem kell a tör-

vény 1. §-a szerint zsidónak tekinteni, vagy ha a szüleinek egyikét sem kell a törvény 1. §-a értelmében zsidónak tekinteni. (Ha a hallgató házasságot kötött, külön igazolni köteles azt is, hogy a házastársát a törvény 1. §-a szempontjából nem kell zsidónak tekinteni.)

Az a jelentkező, akire az 1–5. pontban foglaltak vonatkoznak, köteles saját magának és szüleinek anyakönyvi kivonatán (keresztlevelén) felül mindegyik nagyszülőjének születési anyakönyvi kivonatát (keresztlevelét) is bemutatni.

A törvényben előírt arányszámon felül fel lehet venni azt az egyébként zsidónak tekinthető növendéket – ha egyébként a felvételi követelményeknek megfelel –, aki

a) kitüntetés adományozásáról szóló okirattal igazolja, hogy őt az 1914–18. évi háborúban vagy annak befejezése után az országért vívott harcokban ezüst vagy arany vitézségi éremmel vagy az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásával két ízben más kitüntetéssel vagy a kardokkal ékesített III. osztályú vaskoronarenddel vagy ennél magasabb és ugyancsak kardokkal ékesített III. osztályú vaskoronarenddel vagy hogy atyját az 1914–18. évi háborúban vagy annak befejezése után az országért vívott harcokban arany vagy legalább két ízben nagyezüst vitézségi éremmel vagy a kardokkal ékesített III. osztályú vaskoronarenddel vagy ennél magasabb és ugyancsak kardokkal ékesített kitüntetéssel tüntették ki.

b) A rokkantság fokát is feltüntető hadigondozási bizonyítvánnyal igazolja, hogy ő maga az 1939. évi május 5. napján legalább ötven százalékban, vagy hogy férje vagy atyja ugyanebben az időpontban 75 vagy 100 százalékban hadirokkant volt.

c) Halotti anyakönyvi kivonatról kitűnő bejegyzéssel igazolja, hogy férje vagy szülője az 1914–18. évi háborúban vagy annak befejezése után az országért vívott harcokban a harctéren vagy az ott szerzett sebesülés következtében hősi halált halt, vagy hogy férjét vagy szülőjét hősi halált haltnak kell tekinteni, annál fogva, hogy őt, mint az 1914–18. évi háborúban eltűntet, holtak nyilvánították.

d) Az Országos Vitézi Szék által kiállított bizonyítvánnyal igazolja, hogy ő maga vagy férje vagy szülője az 1918. évi forradalmak idején az ezek ellen irányuló nemzeti mozgalmakban részt vett és ezzel életét kockáztatta, vagy emiatt szabadságvesztés büntetést szenvedett, vagy férje vagy szülője emiatt életét veszítette.

e) Az illetékes egyházi hatóság által kiállított bizonyítvánnyal igazolja, hogy bevett vagy törvényesen elismert keresztény hitfelekezet tényleges vagy nyugdíjas lelképásztora.

f) Az Országos Testnevelési Tanács által kiállított tanúsítvánnyal igazolja, hogy a nemzetközi olimpiai bizottság által rendezett olimpiai versenyen bajnokságot nyert.

Jelen rendelet hatálya nem terjed ki azokra az izraelita hitfelekezethez tartozó vagy az izraelita hitfelekezethez tartozott növendékekre, akik mint külföldi állampolgárok kérik felvételüket a Zeneművészeti Főiskola valamely tanszakára.

82. 920/1939. szám

Hóman Bálint vallás és közoktatásügyi miniszter

Tárgy: A főiskola főiskolai jellegű tanfolyamainak megállapítása

Nagyméltóságú Miniszter Úr

A Bp. Közlöny f. é. július 28-iki 169. száma közli az 1939. IV. t.c. végrehajtására vonatkozó 7300/ME rendeletet, melynek értelmében a hivatkozott törvénycikk 7. §-ának alkalmazása szempontjából egyetemnek kell tekinteni „az Orsz. m. kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolának főiskolai jellegű tanfolyamait”.

Tekintettel arra, hogy főiskolánk a zene elemeitől, a középfokon át a teljes kiképzésig foglalkozik a növendékekkel, a gyakorlóiskola és az előkészítő tanfolyam az elemi, az akadémiai tanfolyam a középfokot (12–17. év közti növendékekkel) képviselik, míg a diplomát adó tanfolyamok a főiskolai fokon állanak. A diplomát adó tanfolyamok a következők:

művészképző tanfolyam és az állami művészi oklevél pályázati tanfolyam
operaénekesi és hangversenyénekesi tanfolyamok
zenetanári tanfolyamok
egyházkarnagyi tanfolyam
az elemi iskolai énekszaktanítói, a középiskolai énektanári és a tanárképző-intézeti ének- és zenetanári tanfolyamok.

Tisztelettel kérem, méltóztassék a 7300/ME rendeletnek a főiskolánkat illető fent hivatkozott kitételének itt előadott pontos körülírását jóváhagyni s erről engem a beiratkozások közlésére való tekintettel, lehető mielőbb értesíteni.

Fogadja kiváló tisztelem nyilvánítását

Bp. 1939. VIII. 9.

Dohnányi
Főigazgató

83. 937/1939. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: A zsidó növendékek felvétele tárgyában utasítás kérétek

[A felzetten:] *Elvitte: Dohnányi*

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

F. hó 8-án 920. szám alatt kelt előterjesztésemben az 1939. IV. 3. t. c. és a ME 7300. sz. rendeletre való hivatkozással javasoltam volt, hogy a Zeneművészeti Főiskolának diplomát adó tanfolyamait méltóztassék főiskolai tagozatnak kijelenteni.

Tekintettel a közeljövőben meginduló beiratkozásokra s arra, hogy eddig a Főiskola összes évfolyamai egy egységes sorozatot tettek ki, félreértések előzetes kiküszöbölése céljából kérem Excellenciád döntését arra nézve, hogy a már főiskolai rendes növendékek tanulmányait végig folytathassák olyképpen, hogy azok, akik az akadémiai tanfolyamon már annak legalább első osztályát, akár mint rendes, akár mint magántanulók eredményesen elvégezték, automatikusan folytathassák tanulmányaikat s léphessenek felsőbb osztályba, illetve végezdhessék a főiskolai tanfolyamokat.

Ami a külföldi, művészképző tanfolyamra jelentkező zsidókat illeti, azok erre felvehetőek-e vagy sem, és milyen eljárásban részesíttessenek az elszakított területről származók?

Amennyiben Excellenciád a főiskolai tanfolyamot hivatkozott 920. számú előterjesztésem értelmében méltóztatik megállapítani, a középfokot képviselő akadémiai osztályokra nézve milyen kulcs állapíttassék meg a zsidó növendékek részére.

Fogadja Nagyméltóságod őszinte tiszteletem nyilvánítását

Bp. 1939. VIII. 16.

Dohnányi
főigazgató

84.a 1023/1939. szám

Hóman Bálint sk.

Tárgy: A Zeneművészeti Főiskola főiskolai jellegű tanfolyamainak megállapítása

Csatolási utasítás: Tanévvnyitón felolvasandó

[Megjegyzés tollal:] *Megtörtént*

84.b 19.152/1939/III. szám

Folyó évi augusztus hó 9-én és 16-án kelt 920. és 937. számú beadványaira értesítem méltóságodat a következőkről:

Méltóságodnak az 1939:IV.t.c. 7.§-a végrehajtása tárgyában kiadott 7300/1939. M.E. számú rendelet értelmezésével kapcsolatban tett előterjesztéséhez hozzájárulok. Fenti rendelet vég-

rehajtása során tehát a Zeneművészeti Főiskola főiskolai jellegű tanfolyamainak kell tekinteni az akadémiai teljes tanfolyam elvégzése után hallgatott

1) művészképző és állami oklevél pályázati,

2) operaénekesi és hangversenyénekesi,

3) zenetanári,

3) egyházkarnagy-képző tanfolyamokat, továbbá az elemi iskolai énekszaktanítói, a középiskolai énektanári és a tanárképző-intézeti ének- és zenetanári tanfolyamokat.

Nem járulok hozzá Méltóságodnak ahhoz az előterjesztéséhez, hogy az akadémiai tanfolyamok legalább első évfolyamát elvégzett zsidónak tekinthető növendékek tanulmányaikat az 1939:IV.tc. 7.§-ában foglalt korlátozó rendelkezésekre való tekintet nélkül valamelyik főiskolai jellegű tanfolyamon tovább folytathassák, illetőleg bevégezhessek, mivel az előbb idézett törvény rendelkezéseivel ellentétben áll. A művészképző tanfolyamokra jelentkező zsidónak tekinthető külföldi állampolgárokra az 1939:IV.tc. 7.§-ának végrehajtása tárgyában kiadott 7300/1939 M.E. sz. rendelet rendelkezései ugyancsak alkalmazandók. Az országhoz visszacsatolt területekről származó növendékekre a 7720/1939. M.E. sz. rendelet 66.§-ában foglaltak irányadók.

Budapest 1939. szeptember hó 5.

Dr. Hóman Bálint
s.k.

[Ehhez az irathoz volt csatolva:]

Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak

Diósgyőri M. Kir. Vas- és Acélgár

Zeneművészeti Főiskola tekintetes igazgatóságának

Tisztelettel kérem a Tek. Igazgatóságot, szíveskedjék az alulírt gyárigazgatósággal közölni, hogy a Zeneművészeti Főiskolán nyert karnagy, egyházkarnagy oklevél is főiskolai képesítésnek tekinthető-e, vagy csak a zenetanári oklevél ad főiskolai képesítést; illetőleg mely és hány zeneművészeti főiskolai tanszak vagy tanfolyam elvégzése szükséges a főiskolai képesítés elnyeréséhez? Egyidejűleg szíveskedjék a Zeneművészeti Főiskola szervezeti beosztását, a tanszakok és tanfolyamok végbizonyítványainak (oklevél) értékét, valamint azt is közölni, hogy milyen előképzettséget (középszak) kíván hallgatóitól a Zeneművészeti Főiskola? Szíves fáradozásáért köszönetemet nyilvánítom.

Tisztelettel

[olvashatatlan aláírás]
m. kir. főtanácsos, gyárigazgató

Megkezdődött a zsidónak tekinthető tanárok nyugdíjazása. Székely Arnold¹⁰⁴ rendes tanár nyugdíjaztatását kérte, amit a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1939. szeptember 1-jével tudomásul vett.

85. 1192/1939. szám

Tárgy: Székely Arnold jubileuma

Pro domo: A főigazgató úr engedélyével az 1939. október 22-én tartandó tanári vacsorát a távozó Székely Arnoldot búcsúztató vacsorának rendeztük meg. A testület ezzel kapcsolatban a saját kebelében gyűjtést rendezett, hogy a távozóval szemben érzett nagybecsülésének és szeretetének kifejezést adjon. A gyűjtés eredményéből 130 pengő értékben egy ezüstkoszorút vettünk a fennmaradó összeget Székely Arnold jutalomdíj formájában egy Székely Arnold által meghatározott célra fordítja a Z. F.

¹⁰⁴ Székely Arnold (Budapest 1874. november 6. – 1958. szeptember 24. Montreal) zongoraművész. Thomán Istvánnál, 1903-tól Berlinben Ferruccio Busoninál tanult. 1905–39 a Zeneművészeti Főiskola tanára, 1920-tól a zongoratanár-képző vezetője.

Budapest 1939. XI. 3.

Gaál Endre

I. Székely Arnold levele másolatban a tanári köröző könyvbe illesztendő, hogy a testület róla tudomást szerezhesen.

Budapest 1939. XI. 3.

Isoz titkár

Budapest 1939. november 1.

A Zeneművészeti főiskola Igazgatóságának és tiszt. Tanári karának

Mindig felejthetetlen marad azon szép este, melyet az Igazgatóság – a tanári karral karöltve számomra rendezett és azon megjelenésével megtisztelt. Az emlék-koszorú, melyet a főigazgató Ő méltósága átnyújtott – symbóluma lesz annak a meleg kapocsnak, mely engem az intézethez kötött és kötni fog, míg szolgálni tudom a magyar zenei kultúrát. Mindazoknak, kik nekem ezen oly szép emlékü esthez hozzájárultak s annak rendezésében közreműködtek – kérem a leghálásabb köszönetemet tolmácsolni avval a kívánsággal – bárcsak tudnám ezt még valaha valamivel viszonzni. A régi collegialis szeretettel

Székely Arnold

86. 15.151/1939/III szám

A vallás- és közoktatásügyi minisztertől

Tárgy: Himnusz helyes éneklése

[Felzetten megjegyzés:] *közlendő Ádám Jenő¹⁰⁵ és Zalánfy Aladár tanár urakkal*

Méltóságos Dohnányi Ernő úrnak Zeneművészeti Főiskola főigazgatója

A Himnusz előadásánál tapasztalható eltérések igen sok esetben megzavarták a hazafias ünnepek hangulatát. Ennek elkerülése és az előadás egységének biztosítása érdekében elrendelem a következőket:

A Himnusz áhítat keltését célzó imádságos jellegének megfelelően csak komoly alkalomkor adható elő.

Ismétlésnek az előadásban helye nincs.

Hangszeres és zenekíséretes előadásnál úgy az előjáték, mint az utójáték kötelező.

Az olyan ünnepeken, ahol az egész Himnusz előadására nincs idő, az előjáték elhagyásával csupán a Himnusz első nyolc üteme játszandó.

A Himnuszt Kölcsey Ferenc eredeti szövegével kell énekelni. A könnyebb énekelhetőség kedvéért mindazonáltal az eredeti „hosszra vág esztendő” szöveg helyett „hosszra vág esztendő” énekelendő.

A helyes előadás zsinórmértékül szolgáló hivatalos letét kiadása iránt egyidejűleg gondoskodás történt.

Budapest, 1939. évi június hó 2-án

dr. Hóman Bálint s. k.

87. 730/1939. szám

Tárgy: Liszt Ferenc Társaság 1939/40. tanévi Liszt-jutalomdíjai

I. Pályázati Hirdetmény

A Liszt Ferenc Társaság által Főiskolánknak ez idénre adományozott egy-egy 300, illetőleg 200 pengős jutalomdíjra pályázatot hirdetnek.

¹⁰⁵ Ádám Jenő (Szigetszentmiklós 1896. december 12. – 1982. május 12. Budapest) zeneszerző, karnagy, zenepedagógus. 1925-ben Kodály Zoltán tanítványaként zeneszerzés, 1933-ban Felix Weingartnernél karmesteri oklevelet nyert. A Zeneművészeti Főiskolán 1930/31–1959 tanított karének, kargyakorlat, énektanítás módszertana, népzene, szolfézs, énekgyakorlat, szerepgyakorlat, ének és dallamismeret tantárgyakat.

A pályázaton részt vehetnek a Zeneművészeti Főiskola azon növendékei, akik az 1939/40. tanévre a zongora IV. akadémiai osztályába vagy a zongora tanárképzőbe beiratkoztak, a zongora művészképzőbe felvétettek, vagy az állami művészi oklevélpályázatra bocsáttatnak.

A pályázók 1939. október 10-én a bírálóbizottság előtt játszanak, a nyertesek az október 22. főiskolai Liszt-hangversenyen szerepelnek, mely alkalommal a jutalomdíjak kiosztatnak.

Pályázni lehet szabad választás szerint a három csoportban felsorolt művekkel, és pedig az A) egy művel, a B) csoportbeliekből két művel, végül a C) és a B) csoportbeliekből egy-egy, összesen két művel. A csoportok a következők:

A) Szonáta (h-moll). – Après la lecture du Dante (sonata quasi fantasia)

B) Ballada (h moll). – Mephisto keringő. – Funérais. – Vallée d'Obermann. – Spanyol rapszódia. – Jeux d'eaux de la Villa d'Este. – Polonaise. – Legenda I. vagy II. – Változatok Bach „Weinen, Klagen” felett. – B.A.C.H.

C) Szopalizio. – Petrarca-sonettek egyike. – A nagy Etűdök egyike. – Paganini etűdök egyike. – A magyar rapszódia egyike.

Budapest, 1939. évi június hó 15.

II. Zichy Jánosné grófné ő Excellenciájának, a Liszt Ferenc Társaság elnökének

Kegyelmes Asszonyom!

A Liszt Ferenc Társaság által adományozott pályadíj iránt történt megállapodás értelmében mind egy 300 és egy 200 P-os díjra a pályázati hirdetményt június 15-én kiíratam.

A pályadíj odaítélésére folyó évi október hó 10-ikét (kedd) tűztem ki, amikor d.u. fél 6 órai kezdettel a Zeneművészeti Főiskola nagytermében a versenyjáték a Bíráló Bizottság előtt fog lezajlani. A nyertesek az október 22-én (vasárnap délután fél 6-kor) tartandó ünnepi Liszt hangversenyen fognak játszani. A Bíráló Bizottság elnökletem alatt a Főiskola főtanszakos tanáiraiból és a Liszt Társaság két képviselőjéből áll. Miért is tisztelettel kérem Excellenciádat, hogy az egyik tagságot elvállalni méltóztassék.

Fogadja kiváló tiszteletem nyilvánítását.

1939. IX. 25.

Dohnányi

III. Nagyságos Novágh Gyula úrnak, mint a Liszt Ferenc Társaság ügyvezető Igazgatójának [az előzővel azonos tartalmú felkérő levél]

88. 212/1940. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: Dr. Keéri-Szántó Imre elhalálozása

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Dr. Keéri-Szántó Imre zeneművészeti Főiskolai rendes tanárnak f. hó 22-ikén történt sajnálatos elhunytáról tisztelettel teszek Excellenciádnak magas tudomásul jelentést.

Fogadja nagyságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1940. február 23-án.

Isoz titkár

Ugyanennek a piszkozatnak folytatásaként, szintén a közoktatásügyi miniszternek címezve Dohnányi kézírásával az alábbi található:

Kegyelmes Uram!

Dr. Keéri-Szántó Imre, főiskolánk rendes tanárának elhunytá alkalmából kifejezett jóleső részvételért intézetünk nevében hálás köszönetet mondva, kérem Nagyméltóságodat, fogadja nagyságod kitűnő tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1940. II. 26.

Dohnányi főigazgató

89. 484/1940. szám

Budapest székesfőváros tekintetes Vigalmi adó osztályának

Tárgy: [adó utólagos befizetése]

Az országos m. kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola igazgatósága 1940. évi május hó 21-én este 8 órai kezdettel a Főiskola nagytermében néhai dr. Keéri-Szántó Imre zeneművészeti főiskolai rendes tanár végzett növendékeinek közreműködésével „Keéri-Szántó Emlékhangversenyt” rendez a csatolt kimutatás szerinti 1–6 Pengős belépődíjak mellett. A befolyt jövedelem a zeneművészeti főiskolai növendékek jutalmazását szolgálja.

Tisztelettel kérem a tekintetes Vigalmi adó osztályt, hogy ezen bejelentésemet tudomásul venni méltóztassék, és egyúttal szíves hozzájárulását kérem, hogy ezen emlékhangversenyre eladott belépőjegyek ára után esedékes vigalmi adót utólagosan fizethessem be.

Fogadja a tekintetes Vigalmi adó osztály kitűnő tiszteletem nyilvánítását.

Budapest 1940. május hó 9-én.

A főigazgató megbízásából
dr. Isoz titkár

90. 16.956/1940/III. szám

Dohnányi Ernő úrnak, az Orsz. M. Kir. Zeneművészeti Főiskola főigazgatója

Tárgy [politikai irányú lapok számára cikkek írásának engedélyeztetése]

Hivatali elődömnök az 1932. évi június hó 24-én 1955/1932. eln. szám alatt kiadott rendelete szerint köztisztviselőknek a politikai időszaki sajtóban való munkálkodása felettes hatóságuk engedélyétől tétetik függővé és minden olyan esetben, midőn köztisztviselő valamely politikai irányú napi- vagy hetilap számára cikket óhajt írni, ehhez felettes hatóságának előzetes engedélyét tartozik kikérni.

Kimondotta egyúttal e rendelet, hogy ez nemcsak a politikai tartalmú cikkekre vonatkozik, hanem minden olyan közleményre, amelyet valamely köztisztviselő a politikai irányú sajtóban nyilvánosságra óhajt hozni.

Hivatali elődömnök e rendeletét – felmerült esetekből kifolyólag – szigorú mihez tartás és a beosztott tisztviselőkkel leendő újabb és nyomatékos közlés végett azzal a felhívással idézem Méltóságod emlékezetébe, hogy a tisztviselőket megfelelően utasítsa arra, hogy ezt a rendelkezést a legszigorúbban tartsák meg és felettes hatóságuk előzetes engedélye nélkül az erre az eljárásra kötelezettek politikai irányú napi- vagy hetilapba, semmiféle cikket ne írjanak.

Felhívom méltóságodat, hogy e rendelkezést minden egyes tisztviselővel sajátkezű aláírás útján szíveskedjék tudomásul vétetni.

Budapest 1940. évi április hó 11-én.

Hóman

91. 430/1940. szám

A Zeneművészeti Főiskola t. Tantestületéhez

Tárgy: [politikai irányú lapok számára cikkek írásának engedélyeztetése]

Szíves tudomásul és mihez tartás végett szerencsém van a t. Tantestülettel közölni, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter úr Ő Nagyméltósága folyó hó 11-én 16.956/1940/III. számú rendeletével az 1932. évi 1955/1932. számú rendelet szigorú betartását kívánja. Hivatkozott rendelet szerint minden köztisztviselő (tanár) politikai időszaki sajtóban való munkálkodása felettes hatóságának engedélyétől tétetik függővé és minden olyan esetben, midőn politikai irányú napi, vagy hetilap számára cikket óhajt írni, ehhez felettes hatóságának előzetes engedélyét tartozik kikérni. Kimondotta egyúttal e rendelet, hogy nemcsak a politikai tartalmú cikkekre vonatkozik, hanem minden olyan közleményre, amelyet valamely köztisztviselő (tanár) a politikai irányú sajtóban nyilvánosságra óhajt hozni.

Kérem a t. Tantestület minden tagját, hogy e figyelmeztetés tudomásul vételét a mellékelt íven sajátkezű aláírásával elismerni szíveskedjék.

Kitűnő tisztelettel

[a főigazgató nevében]
dr. Isov Kálmán titkár

92. 493/1940. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: A gimnáziumi ének- és zeneoktatásra vonatkozó miniszteri rendelet tárgyában

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Engedje meg Excellenciád, hogy a gimnáziumi rendkívüli tárgyak tanítása ügyében 137.494/939.IX. sz. a. kelt rendeletben¹⁰⁶ a zenetanításra vonatkozó posztok feletti aggályaimat az alábbiakban kifejtjem és a zenetanítás színvonalát alászállító intézkedések sürgős hatályon kívül helyezését kérem.

Amint Excellenciád előtt ismert a kontárkodás kiküszöbölése céljából állítottak fel fokozatosan a különféle zenetanári tanfolyamok s adatnak ki tanári oklevelek, s hogy rendelkezések bocsátottak ki, melyek szerint nyilvános tanintézetekben csak okleveles tanárok alkalmazhatók.

Míndez a zenekultúra fejlődését szolgáló intézkedésekkel ellentétben fent hivatkozott rendelet a nem köteles tárgyak közé sorolja:

1.) a karéneket az I–VIII. osztályban (2.§. k.) és

2.) a zenét az I–VIII. osztályban (2.§. o.).

Az, hogy a karéneket nem kötelező – az az egész eddig is mostoha elbánásban részesített énektanításnak, tehát az alapfokú zenei nevelésnek törlését jelenti, ami ellen fel kell szólalnom s e tantárgynak rendes tárgyként való beállítását szorgalmaznom. Az, hogy a 6.§. szerint „karénekre heti egy óra is fordítható” s hogy a 13.§. szerint „a karéneken minden tanuló, akit erre az énektanár alkalmasnak ítél, köteles részt venni” nem remedium, mert egyrészt nehéz a nem kötelező tárgyra (2.§.) valakit kötelezni, másrészt ismerve az erősen foglalkoztatott tanuló ifjúságnak – ritka kivétellel – tartózkodását egy nem kötelező tárgytól, különösen, ha az a tanítás hatodik órájára esik.

Az, hogy mit értsünk a „zene” tanításán nem világlik ki a rendeletből, valószínűleg valamely hangszert ért e szón, mert lehet a zeneelmélet része is.

Szót kell emelnem a rendelet 4.§. b. pontja ellen, mely szerint rendkívüli tárgyat, tehát az éneket, hangszert, elméletet is taníthatja: „a tanári testületnek olyan tagja, akinek nincs ugyan megfelelő képesítése, de akit az igazgató erre alkalmasnak tart.” Már itt rá kell mutatnom ugyane § d. pontjára, mely szerint – igen helyesen – „a vívást sem dilettáns, hanem csupán okleveles vívótanár” oktathat. Ennek a helyes elvnek alkalmazását az ének- és a zenetanítás is megkívánja a maga részére.

Nem fedheti a célt a 4.§. e. pontja sem „A rendkívüli tárgy tanárát az igazgató jelöli ki”, ha az nem okleveles tanár.

Végül kifogásolnom kell a 10.§-t, amely szerint „Otthoni munkát rendkívüli tárgyból nem kaphat a tanuló”, zene (hangszer, elmélet) tanulása gyakorlás, tehát otthoni munka nélkül elképzelhetetlen lévén.

A szabályzatból kiviláglik, hogy az lényegében túlnyomóan elméleti tárgyak figyelembe vételével készült, és az ének, illetve zene közbe iktattatván, ez a fent kifogásoltakat eredményezte.

Végtelenül sajnálom, hogy csak utólagosan nyílik alkalmam Excellenciád magas figyelmét ezekre a tényekre felhívnom, és módosításokat javasolnom.

¹⁰⁶ *Hivatalos Közlöny* 1940. évi február hó 19., 6. sz. „25. Szabályzat a gimnáziumi rendkívüli tárgyak tanításáról. Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 137.494/1939. IX. sz. rendeletével.”

A fent előadottak alapján tisztelettel kérem, méltóztassék a 137.494/939.IX. számú rendeletben a 2.§. k. és o. pontjának törlését elrendelni s ezzel kapcsolatban az ének, karének, zene tanítását szakképzett okleveles tanárookra ruházni, valamint a gimnáziumi tantervbe az ének és karének tanítását köteles tárgyként, megfelelő óraszámossal beállítani.

Fogadja méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1940. V. 2.

Dohnányi
főigazgató

Ehhez az irathoz csatolva találtuk az alábbi, aláíratlan és keltezetlen, de Dohnányi kézírásával írt levelet:

Kedves Bálintom!

A mellékelt hivatalos előterjesztésemet kérlek, méltóztassál különös jóindulatú figyelemre méltatni. Ez ügyben is bármikor állok szolgálatodra.

Őszinte tisztelettel vagyok

93. 701/1940. szám

Magyar Távirati Iroda

Tárgy: Tanérvázás

[Az irat felzetén:] *benti fogalmazvány elküldve a M.T.I-nak. Bp. 1940. VI. 17. Kapitánffy*¹⁰⁷

A Zeneművészeti Főiskola ünnepélyesen berekesztette az 1939/40. tanévet.

A Zeneművészeti Főiskolánk ünnepélyes Te Deummal, melyen Hévey Gyula segédlettel pontifikált, zárta be az évet. Zenei részét a Főiskola egyházzenei tanszakának növendékei dr. Werner Alajos¹⁰⁸ tanár vezetése alatt példaadóan látták el. Az évszáró ünnepélyen a közoktatási minisztérium képviselőjében Ybl Ervin miniszteri tanácsos jelent meg. A Hymnus éneklése után dr. Dohnányi Ernő főigazgató záróbeszédében utalt azokra a súlyos viszonyokra, melyek között a tanév lefolyt. Utalt arra, hogy „hála Magyarország vezénylő férfiúi bölcsességének a világégés tüze nem ért hozzánk”, s kérte Istent, hogy „hazánk fölött tovább tartsa védő pajzsát”. A továbbiakban elismerését fejezte ki a tantestületnek, hogy odaadó munkásságával a lelki feszültségek dacára a tanítás magas pedagógiai és művészi eredményt mutatott fel. Így a Hubay Társaság, valamint a Liszt Ferenc Társaság által az általuk felajánlott pályadíjak számát juryzés közben a verseny kitűnő eredményére való tekintettel egy, ill. két díjjal megszorították. Ideszámol a székesfehérvári kirándulás, hol Beethoven és Haydn zenekari műveiből tartottunk hangversenyt, délután az ifjúság, este a zenebarátok részére. Elismeréssel szólott Haydn: Évszakok című oratóriumának mintaszerű előadásáról, valamint a nagyarányú operai előadásról. Az évenként kiadatni szokott ösztöndíjak száma ez idén hárommal növekedett. Keéri-Szántó Andor, elhunyt öccse emlékére egy 100 Pengős, a Keéri-Szántó emlékhangverseny bizottsága pedig két, egyenként 100 Pengős jutalomdíjat bocsátott a Főiskola rendelkezésére. Ezekért köszönetet mondott, mert újabb biztatást nyújt tehetséges és nehéz anyagi viszonyok között dolgozó növendékeknek. A művészi és operai énekesi oklevelek kiadása s a főigazgató búcsúszavai után a magyar Hiszekegy éneklésével véget ért az ünnepség.

¹⁰⁷ Kapitánffy István (Devecser 1910. április 26. – 1985. december 14. Budapest) énektanár. Maleczky Bianka és Molnár Imre tanároknál végezte a Zeneművészeti Főiskolát. Ugyanitt 1930–1975 gyakorolt, titkár, tanulmányi osztályvezető volt.

¹⁰⁸ Werner Alajos (Tiszakécske 1905. július 14. – 1978. november 8. Budakeszi) r. k. pap, zenetörténész, egyházkarnagy. 1936/37–1949/50 tanévekben gregorián énektant, egyháztörténést, szertartást, egyházi népéneket tanított a Zeneművészeti Főiskolán.

Az intézet Évkönyve, mint az utóbbi időkben általában, az évzáró ünnepségre elkészült s ki-
osztatott. Tartalmából kiemeljük dr. Böszörményi Nagy Béla és Ditrói Csiby József tanári
székfoglalóit.

94. 18.169/1940.III. szám

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumból

Tárgy: [Országh Tivadar kinevezése]

Országh Tivadar zeneművészeti főiskolai tiszteletdíjas tanár rendes tanári kinevezés iránt
előterjesztett kérvényét javaslattétel végett a t. Igazgatóságnak visszavárólag idezárta meg-
küldöm.

Budapest 1940. évi június hó 13-án.

a miniszter rendeletéből
dr. Iovag Ybl Ervin
miniszteri tanácsos

95. 714/1940. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: Országh Tivadar tanári kinevezést kér

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Folyó hó 13-ikán 18.169/940.III. szám alatt javaslattétel végett le méltóztatott küldeni
Országh Tivadarnak a Kormányzó Úr Ö Főméltóságához intézett folyamodványát, melyben
Főiskolánkhoz rendes tanárrá leendő kinevezését kéri.

Ez ügyben a közlemények visszamutatása mellett szerencsém van jelenteni, hogy Országh
Tivadar főiskolánkon tiszteletdíjas tanár igen szerény óradíj és óraszám mellett. Munkássá-
gával teljes mértékben meg vagyok elégedve s úgy művészi, mint kiváló pedagógiai képessé-
geit jól ismerem. Miután azonban hegedűtanári állás üresedésben nincs, kineveztetése érde-
kében előterjesztéssel élni nem állott módomban. Minderről érdekeltem, mikor ez ügyben
vele tárgyaltam, tájékoztattam, s így sajnos ez újabb kérése alkalmából sem tehetek kedvező
előterjesztést.

Fogadja kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1940. június 25.

Dohnányi
főigazgató

96. 948/1940. szám

Kókai Rezső¹⁰⁹ tanár úrnak

Tárgy: Hivatalból dr. Kókai Rezső ideiglenes megbízatása a zeneszerzéstani tanítására

Nagyságos dr. Kókai Rezső főiskolai tanár úrnak Budapest

Szíves tudomásul közlöm Nagyságoddal, hogy a folyó tanévtől a zeneszerzéstannak előké-
szítő I. évfolyamban leendő tanításával megbízom s ezzel kapcsolatban a zongora kötelező
tárgy tanítása alól felmentem.

Fogadja nagyságod kitűnő tiszteletem nyilvánítását.

Budapest 1940. szeptember 16.

Dohnányi
főigazgató

¹⁰⁹ Kókai Rezső (Budapest 1906. január 15. – 1962. március 6. Budapest) zeneszerző. Tanulmányait Hans
Koesslernél és Hegyi Emanuelnél végezte. 1926–34 a Nemzeti Zenedében, 1929–62 a Zeneművészeti Főisko-
lán zeneszerzést, zongorát, zeneesztétikát, hangszerelést, partitúraolvasást, zeneelméletet és zenetörténetet ta-
nított.

97. 952/1940 szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatási miniszternek

Tárgy: Haris Ödön kitüntetése kéretik

Kegyelmes Uram!

F. hó 19-én 951 itteni szám alatt volt szerencsém Haris Ödön irodaigazgató nyugdíjaztatási kérvényét felterjeszteni.

Megragadom az alkalmat, hogy intézetünk e régi tisztviselőjének legfelsőbb helyről jövő kitüntetése tárgyában úgy 1937. június 24-én 900., mint múlt évi november hó 11-én 1248. itteni szám alatt tett előterjesztésemben foglaltakat ismételjem.

Haris Ödön irodaigazgatónk amint azt a régebbi előterjesztésem mellett elfekvő iratokból és curriculum vitaeból kitetszik régi, keresztény családból származik, 1900 óta áll főiskolánk szolgálatában s azóta megszakítás nélkül fáradhatatlan szorgalommal, a legteljesebb megbízhatósággal végezte sokféle teendőjét. Tüzharcos bronz vitézségi érem tulajdonosa. Mind az itt előadott, mind a régebbi előterjesztéseimre való hivatkozással, mély tisztelettel kérem Nagyságodat, hogy Haris Ödön irodaigazgatót nyugdíjaztatása alkalmából legfelsőbb helyen a kormánytanácsosi címmel leendő kitüntetésre javasolni szíveskedjék.

Fogadja Nagyméltóságod kitűnő tiszteletem nyilvánítását.

Budapest 1940. X. 2.

Dohnányi főigazgató

Dohnányi egyre gyakrabban betegeskedett. Első trombózisa főigazgatói kinevezése után 1934–35 telén volt. 1940-ben ismét beteg lett. Házassága megromlása mellett ez is hozzájárult ahhoz, hogy 1940-től a Gellért Szállóban bérelt szobát, majd a VII. kerületi Wesselényi utcában, illetve Gödöllőn is lakott.

98. 1117/1940. szám

Debreceni Honvéd Törvényszéknek

Tárgy: Debreceni Honvéd Törvényszék Balogh Zoltán ügyében tanúként idézi be dr. Dohnányi Ernő főigazgatót

Tekintetes magy. kir. Debreceni Honvéd Törvényszék!

Múlt hó 22-ikén Hb. 197/940/III-50 sz. a. Balogh Zoltán ügyében tanúként méltóztatott Szolnokra e hó 9-ikére dr. Dohnányi Ernő főrendházi tagot, a Zeneművészeti Főiskola főigazgatóját beidézni.

Tekintettel arra, hogy nevezett főigazgató betegen fekszik a Gellért Gyógyfürdőben s az ottani igazgató-főorvos mellékelt bizonyítványa¹¹⁰ szerint az intézetet nem hagyhatja el, s a bizonyítványban jelzett betegség miatt e beadványt nem írhatja s. k. alá, mint hivatalában helyettese az ő nevében és megbízásából kérem, hogy távolmaradását igazoltnak venni méltóztassék.

Kiváló tisztelettel

Budapesten, 1940. november 4-ikén.

dr. Dohnányi Ernő megbízásából

d'Isoz Kálmán

ny. nemzeti múzeumi igazgató

a Zeneművészeti Főiskola főtítkára

99. 973/1940. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: Dr. Kodály Zoltán kirendelése a M. Tud. Akadémiához, ill. a Zeneművészeti Főiskolától való felmentése tárgyában

¹¹⁰ Az orvosi bizonyítványt elküldték az eredeti irattal együtt.

Kegyelmes Uram!

A Magyar Tudományos Akadémia elnökének Excellenciádhoz intézett s az adminisztráció gyorsítása céljából hozzám juttatott beadványát, melyben dr. Kodály Zoltánnak a népzenei gyűjtés sajtó alá rendezésének vezető munkájával való megbízatása folytán a Magyar Tudományos Akadémiához való átrendelését kéri, szerencsém van csatoltan tisztelettel felterjeszteni és jelenten, hogy tekintettel arra a nagy fontosságú és évtizedek munkásságának eredményeit közlő kiadványsorozatra, melynek oly rég várt megjelenéséhez Kodály professzor teljes munkaerejére szükség van, a kérés teljesítését melegen pártolom. A zeneszerzéstani tanításában való itteni munkakörét szabadságolása idejére dr. Kókai Rezső tanárra bízom, míg dr. Kodály Zoltán a „Magyar népi zene” c. kollégiumát tovább is rendszeresen fogja ellátni, és így a Főiskolánkkal való kapcsolata fennmarad.

Mind az itt előadottak alapján kérem Nagyméltóságodat, hogy a Magyar Tudományos Akadémia óhajának eleget tenni s Kodály Zoltán tanárt, további intézkedésig a zeneszerzéstannak tanítása alól felmenteni és szolgálattételre a Magyar Tudományos Akadémiához átosztani méltóztassék.

Fogadja kiváló tisztelem nyilvánítását.

Bp. 1940. szept. 28.

Dohnányi Ernő
főigazgató

100. 20.070/1940/III. szám

A vallás- és közoktatásügyi minisztertől

Tárgy: [Kodály Zoltán átosztása az MTA-hoz]

Folyó év szeptember hó 28-án 973. szám alatt kelt javaslatára Kodály Zoltán dr. zeneművészeti főiskolai rendes tanárt a zeneszerzéstannak a Zeneművészeti Főiskolán való előadása alól felmenttem és további intézkedésig a magyar népzenei gyűjtések sajtó alá rendezési munkálatainak ellátása végett szolgálattételre a Magyar Tudományos Akadémiához osztottam be.

Erről Méltóságodat tudomásul vétel és vonatkozó rendeletemnek Kodály Zoltán részére való kézbesítése végett értesitem.

Budapest 1940. november hó 6-án.

Hóman

101. 1167/1940. szám. Előirat: 973/1940.

Kodály Zoltán rendes tanár úrnak

Tárgy: Kodály Zoltán átosztása a Magyar Tudományos Akadémiához

Méltóságos dr. Kodály Zoltán z. f. rendes tanár úrnak

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó hó 6-án 20.070/1940/III. szám alatt kelt rendeletére szerencsém van közölni, hogy a zeneszerzéstannak a Zeneművészeti Főiskolán való előadása alól Méltóságodat felmenteni, és további intézkedésig a magyar népzenei gyűjtések sajtó alá rendezési munkálatainak ellátására szolgálattételre a Magyar Tudományos Akadémiához átosztani méltóztatott.

Az erről szóló okiratot csatolva kérem Méltóságodat, hogy főiskolánk iránti meleg érdeklődését, e fontos és nagy elfoglaltságot jelentő újabb munkakör dacára, továbbra is felmutatni méltóztassék.

Fogadja méltóságod kiváló tisztelem nyilvánítását

Budapest 1940. november 16.

Dohnányi Ernő
főigazgató

A főiskola vezetésének, személy szerint Dohnányi Ernőnek egyre kevesebb mozgástér jutott a Főiskola függetlenségének megvédésében. Magyarország mind

jobban beleszóródott a második világháborúba. 1940. augusztus 30-án a második bécsi döntés¹¹¹ értelmében, 43.000 m² területet – észak-erdélyi és székelyföldi – területet csatoltak Magyarországhoz. A visszacsatolt részekről származó hallgatók felvételi, tanulmányi és ösztöndíj ügyeit a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium rendeleteileg szabályozta.

102. 21.290/1940/III. szám

A vallás- és közoktatási minisztertől

Tárgy: Erdélyi és visszacsatolt területekről származó hallgatók tandíj ügyei

Hivatkozással az erdélyi és keleti visszacsatolt részekről újonnan át- vagy beiratkozó hallgatók tanulmányi kedvezményeiről 20.279/1940.III. szám alatt kelt rendeletemre, annak kiegészítéseképp felhívom a t. Igazgatóságot, hogy az e kategóriába tartozó hallgatók tandíjmentességi kérvényeinek elbírálásánál a kar (igazgatóság) a legmesszebbmenő méltányossággal járjon el; a többi hallgatóra érvényes tanulmányi követelményektől tekintsen el, és a kérés elbírálásánál kizárólag a hallgató szociális helyzetét vegye alapul. A tandíjmentesség indokolt esetben létszámon felül is javasolandó.

Hogy e hallgatók tandíjmentesség szempontjából való elbírálása idővel a többi hallgatókkal azonos szempontok szerint történhessék, a zökkenőmentes átmenet biztosítása érdekében a következő irányelvek veendőik figyelembe: a következő félévben a hallgatók tandíjmentességi kéréseinek elbírálásánál a szociális helyzet figyelembevétele mellett már a legminimálisabb tanulmányi eredményt is meg kell kívánni. A harmadik félévben általános jó tanulmányi eredmény mutatandó fel, a negyedik félévben pedig a kérvények elbírálásánál már a többi hallgatóval teljesen azonos szempontok alkalmazandók.

Az erdélyi és keleti részekről most első ízben be- vagy átiratkozott hallgatók mindennemű segély iránt benyújtott kérelmei viszont kizárólag a csatolt kérvény-úrlap kitöltésével terjesztendő fel hozzám, amelyet az érdekelt hallgatóknak az Erdélyi Diákok Irodája (VIII. Rákóczi út 15. SZEFE helyisége) díjmentesen bocsát rendelkezésre.

Budapest 1940. december hó 7-én

A miniszter helyett
Szily államtitkár

103. 21.290/1940/III. szám

A vallás- és közoktatási minisztertől

Tárgy: Erdély visszacsatolt részeiről származó hallgatók felvételi és tanulmányi ügyei

Az Orsz. M. Kir. Zeneművészeti Főiskola t. Igazgatóságának

Értesítem a t. Igazgatóságot, hogy a Kolozsvári Magyar Zenekonzervatóriumot állami kezelésbe szándékozom átvenni, s ezzel kapcsolatban gondoskodni kívánok arról, hogy a szóban levő intézet nyilvánossági jogot nyerjen. A legmegfelelőbbnek az látszik, hogy a kolozsvári konzervatórium alsó fokú zeneiskolai oktatásra és magánoktatásra képesítő oklevél kiadására kapjon jogosítványt.

Felhívom a t. Igazgatóságot, hogy hozzám mielőbb részletes javaslatot [tenni szíveskedjék] a Kolozsvári Zenei Konzervatórium tananyagára és vizsgaszabályzatára vonatkozóan olyan módon, hogy az új állami zenei tanintézet munkája összhangba kerüljön a Zeneművészeti

¹¹¹ Ahhoz, hogy Németország megtámadhassa a Szovjetuniót, szüksége volt a magyarországi vasútvonalak igénybevételére. Ehhez azonban a magyar revíziós törekvések részleges kielégítését meg kellett adni. 1940. augusztus 16–24. kétoldalú tárgyalások folytak Turnu Severinben, Erdély hovatartozása ügyében, eredmény nélkül. Ezek után a németek elkészítették Erdély megosztásának a térképét, és hatalmas szóval elfogadtatták mind a magyar, mind a román vezetőkkel.

Főiskola legmagasabb fokú zenei kiképzést nyújtó oktató tevékenységével. A két zenei tanintézet munkájának összhangja érdekében hajlandó vagyok a Zeneművészeti Főiskola szervezetében és tanulmányi rendjében szükségesnek mutatkozó módosításokra vonatkozó javaslatát is tárgyalás alá venni.

Budapest, 1940. évi november hó 28-án.

A miniszter rendeletéből
Ybl Ervin miniszteri tanácsos

104. 1230/1940. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatási miniszternek

Tárgy: A Kolozsvári Magyar Zenekonzervatórium állami kezelésbe vétele

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Múlt év november 28-ikán 21216/940.III. sz. kelt rendelettel közölni méltóztatott velem, hogy a Kolozsvári Magyar Zenekonzervatóriumnak állami kezelésbe vételével kapcsolatban ez intézetet alsó fokú tanításra jogosító bizonyítvány kiadására való felhatalmazással szándékozik Excellenciád felruházni, s hogy ezért mondott intézet munkaköre Főiskolánkkal összhangba hozandó, miért esetleg a tanulmányi rend módosítása elől sem méltóztatik elzárkózni.

Ez ügyben szerencsém van jelenteni, hogy addig is, míg Főiskolánkon, annak tanulmányi rendjében netalán szükségesnek mutatkozó módosítások megállapíthatók, megszervezhetőek és kereszttülvihetők lesznek a kolozsvári állami tanintézet részére, Főiskolánk jelenlegi munka- s illetve tanrendjének átvétele az egyedül járható út, melynek betartásával mód nyílik arra, hogy a Kolozsvári Tanintézet növendékei ott tanulva, alsó fokú oktatásra jogosító bizonyítvány elnyeréséhez szükséges vizsgát letehessék. Az egységes értékű bizonyítvány biztosítására célszerűnek mutatkozik, hogy a vizsgát Főiskolánkon tegyék le, vagy ha az nehézségbe ütközne, úgy szükségesnek ítélem, hogy a vizsgáló bizottság tagjai között a budapesti vizsgáló bizottság tagjai is helyet foglaljanak.

Fogadja Nagyméltóságod kitűnő tiszteletem nyilvánítását.

Budapest 1941. február 4-ikén.

Dohnányi Ernő
főigazgató

105. 60//1941. szám

[Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek]

Tárgy: Rektori intézmény felállítását kérő tanárok memoranduma

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Szerencsém van jelenteni Excellenciádnak, hogy a Zeneművészeti Főiskola tantestülete a rektori intézmény létesítése tárgyában szerkesztett beadványát nálam is beterjesztette és Unger Ernő¹¹² tanár útján annak felterjesztését kérte. Habár a közvetlenül Nagyméltóságodnál is benyújtott beadványból a kéirésről már tájékozottva lévén, a beadványt mégis magas döntésre csatoltan felterjesztettem. Azonban nem hallgathatom el, hogy nézetem szerint a személyben és művészi ágban váltakozó vezetésre épített rendszer a Zeneművészeti Főiskolára csak káros lehet.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1941. január hó 22-én.

Dohnányi Ernő
főigazgató

¹¹² Unger Ernő (Arad 1900. január 17. –1968. május 28. Budapest) karnagy, zeneszerző, zongoraművész. Szendy Árpád és Hans Koessler növendéke volt. 1923-tól a budapesti Hangverseny-Egyesület karnagya, 1922/23–1948/49, illetve 1955/56–1960/61 között tanított a Zeneművészeti Főiskolán kargyakorlatot, ének szerepgyakorlatot, transzponálást, partitúraolvasást és vezette a növendékezenekart.

Ehhez az irathoz csatolták az alábbi, géppel írott, illetve Dohnányi sajátkezű javításával ellátott lapot.

Változatok egy pocsék téma felett

Var. No. 1. (Allegro risoluto)

Kegyelmes Uram!

Szerencsém van Nagyméltóságodnak jelteni, hogy Unger Ernő tanár f. hó 21-én délután Excellenciádhoz leendő előterjesztés céljából, benyújtotta a Zeneművészeti Főiskola tantesztületének a rektori intézmény létesítése tárgyában szerkesztett beadványát.

A beadványt, mely a közvetlenül Excellenciádhoz benyújtott példányból amúgy is ismert Nagyméltóságod előtt, / alatt magas döntés céljából felterjesztem.

Fogadja stb. [A fenti szakasz tollal áthúzva.]

Var. No. 2. (Andante lugubre)

K. Uram!

Szerencsém van Exádnak jelteni, hogy a Zeneművészeti Főiskola tantesztülete a rektori intézmény létesítése tárgyában szerkesztett beadványát nálam is beterjesztette és Unger Ernő tanár útján annak felterjesztését kérte.

Habár a közvetlenül Nimgodnál is benyújtott beadványból a kérésről már tájékozotva lévén, a beadványt mégis magas döntésre csatoltan felterjesztem. [A következő mondatot Dohnányi utólag áthúzta:] Kötelességszerűen azonban nem hallgathatom el, hogy a berlini Hochschulén tanári minőségemben tett tapasztalataim szerint a rektori intézmény ott nem vált be, s hogy erős aggályaim vannak az iránt, vajon az évenként személyben és művészi ágban váltakozó vezetésre épített rendszer a művészi, pedagógiai munkásságban az oly fontos állandóságot biztosíthatja-e? [Helyette kézzel írt betoldással:] *Nem hallgathatom el, hogy nézetem szerint a személyben és művészi ágban váltakozó vezetésre épített rendszer a Zeneművészeti Főiskolára csak káros lehet.*

Fogadja stb.

Var. No. 3. (Allegretto giocoso)

K.U.!

A rektori intézmény létesítését kérő s a Főiskola tantesztület képviselőjében tegnap délután felterjesztésre beadott kérelmet szerencsém van / a. kötelességszerűen magas döntésére Nagyméltóságodhoz felterjeszteni, megjegyezvén, hogy a kérdésben mindenkor állok szolgálatára.

Fogadja őszinte [Ez a szakasz is tollal áthúzva.]

106. 23.593/1941/III.2.ü.o. szám

A Vallás- és Közoktatási Minisztériumból

Tárgy: A magyar zenetörténet és zongora főtanszak ellátása tárgyában

Méltóságos Dohnányi Ernő úrnak, az Orsz. M. Kir. Zeneművészeti Főiskola főigazgatója
Múlt év november hó 6-án kelt 19.641/1940. számú rendeletben értesítettem Méltóságodat, hogy a zongora főtanszagnak és a magyar zenetörténetnek a Zeneművészeti Főiskolán való előadása ügyében külön fogok rendelkezni. Célszerűnek tartom, hogy e két tanszak oktatásának ellátása a folyó tanévben újabb munkaerők alkalmazása nélkül történjék.

A magyar zenetörténet előadására [Major Ervin¹¹³ helyett] a folyó tanévben Isov Kálmán dr. ny. múzeumi igazgató, a Főiskola titkára alkalmas, aki e tárgynak nagy értékű művelője. A

¹¹³ Major Ervin (Budapest 1901. január 26. – 1967. október 10. Budapest) zenetörténész, zeneszerző. A Zeneakadémián Weiner Leónál tanult. 1935–41, illetve 1945–46 a Zeneművészeti Főiskola tanára volt.

zongora főtanszak tanítása pedig helyettesítés útján olyképp volna megoldható, hogy Faragó György¹¹⁴ volt tiszteletdíjas tanár növendékei a többi zongoraszakos tanárhoz osztatnának be megfelelő arányban.

Felhívom Méltóságodat, hogy a fentieket megfontolás tárgyává tenni s a két tanszak oktatásának mikénti ellátása ügyében hozzám, haladék nélkül javaslatot tenni szíveskedjék.

Budapest, 1941. február hó 2.

A miniszter rendeletéből
Haász miniszteri osztályfőnök

A hivatkozott iratot nem találtuk az Egyetem irattárában, ami azért is sajnálatos, mert Dohnányi a zsidó származású tiszteletdíjas tanárok kényszerű elbocsátása miatti lemondását sem az 1940/41-es sem az 1941/42-es tanév évkönyve nem említi. Az 1940/41-es tanév történetét bemutató Évkönyvben ez áll:

„Bartók Béla rendes tanárt, Haris Ödön irodaigazgatót, valamint Molnár Lajos altisztet saját kérelmükre nyugállományba helyezni [...] méltóztatott. Faragó György td. tanár több éven át kiválóan ellátott megbízatásáról lemondott. dr. Major Ervin td. tanár több éves eredményes működés után megvált intézetünkől.”

107. 154/1941. szám

Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

Tárgy: A magyar zenetörténet és a zongora főtanszak ellátása tárgyában

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

F. hó 2-án 23593/941.III.2. sz. alatt kelt rendeletben foglaltakra szerencsém van jelenteni, hogy Faragó György tiszteletdíjas tanár volt növendékeit a többi tanár között már szétosztottam.

A magyar zenetörténet további tanításával heti 5 órában leendő megbízatásra pedig dr. Isoz Kálmánt hozom javaslatba tekintve, hogy tudományos munkásságában kizárólag a hazai zenetörténet kérdéseivel foglalkozott.

Fogadja kiváló tiszteletem nyilvánítását

[a fogalmazványon Isoz aláírása]

Bp. 1941. III.1

108. 162/1941. szám

I. Nagyságos Reményi László úrnak

II. Pályázati hirdetemény

Tárgy: a Reményi díj kihirdetése

I. Hivatkozással múltkori megbeszélésünkre szerencsém van közölni, hogy a hegedűszak tanáraival történt megállapodás szerint a Reményi-díj napját f. é. március hó 31-ére (hétfő) d. u. 5 órára tettük s a kötelező darabról Bach: Sarabande és Double a h-moll szonátából állapítottuk meg. Távbeszélőn tett megállapodásunk szerint holnap (12-én) a hirdeteményt kifüggesztetem.

Fogadja kiváló tiszteletem nyilvánítását

Bp. 1941. február 11.

a főigazgató helyett
Isoz

¹¹⁴Faragó György (Budapest, 1913. november 14. – 1944. december 5. Budapest) Székely Arnoldnál, Nagy Györgynél és Dohnányinál tanult, 1936-ban szerzett művészi oklevelet. 1939-ben megnyerte a Luxemburgi Fauré Zongoraverseny első díját. Karrierjét kettétörte a második világháború. A Zeneművészeti Főiskolán 1937/38–1940 tanított, a második zsidótörvény alkalmazása miatt elbocsátották állásából.

II. Pályázati hirdetés a Reményi díjra, amely folyó tanévben is versenyjáték alapján adatik ki. A pályázaton a Zeneművészeti Főiskola hegedű szakának akadémiai IV. osztályos növendékei vehetnek részt.

A verseny napja 1941. március 31. (hétfő) d.u. 5 óra.

Minden pályázó kötött darabja Bach J. S. h-moll szonátából Sarabande és Double, ezen felül egy saját tetszése szerint választott mű adandó elő. A pályázók írásbeli jelentkezése a főiskola igazgatósági irodájában f. é. március 15-éig nyújtandó be.

A Reményi díj pályázati hangverseny végül május 2-án pénteken délután zajlott le a Zeneművészeti Főiskola nagytermében. Ehhez az irathoz csatolták a verseny jegyzőkönyvét.

Jegyzőkönyv

Felvétel 1941. május 2-án a Reményi díj odaítélése tárgyában tartott bíráló bizottsági ülésről.

Elnök: Dr. Dohnányi Ernő főigazgató

Jegyző: Kapitánffy István tollnok

Jelen voltak: alulírottak

A kiadó bizottság beható tárgyalás után a Reményi-díjra versenyzők közül úgy játékának művészi színvonala, mint kitűnő képességei folytán Banyák Kálmánt jelölte érdemesnek. Elnök a Reményi díjat az egyhangú vélemény alapján Banyák Kálmánnak ítélte oda.

K.m.f.

Dohnányi Ernő
elnök

Országh Tivadar Reményi László Temesváry János¹¹⁵

109. 23.937/1941.III.1.ü.o. iktatva 217/1941

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumból

Tárgy: Magyar történelmi és alkotmányjogi külön tanfolyam

Méltóságos Dohnányi Ernő úrnak az Orsz. M. Kir. Zeneművészeti Főiskola főigazgatója Tudomásulvétel végett értesítem Méltóságodat, hogy az erdélyi és keleti országrészről származó főiskolai hallgatók számára az 1940/41. tanév II. félévében rendezendő magyar történelmi és alkotmányjogi külön tanfolyam előadói teendőivel megbízott Marczinkó Ferenc tanügyi főtanácsos, nyug. gimn. igazgató váratlanul közbejött körülmények folytán a megbízatásának eleget tenni nem tud és ezért helyette e tanfolyam vezetésével vitéz Pálfi János egyetemi m. tanár, az V. ker. állami Berzsenyi Dániel Gimnázium igazgatóját bíztam meg.

Budapest, 1941. február hó 21-én.

a miniszter rendeletéből

Dr. lovag Ybl Ervin miniszteri tanácsos

[Az irat felzetén:] *(Irattárba teendő) Budapest, 1941. február 24.*

110. 258/1941. szám

Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének veszprémi csoportja

Tárgy: A „M.A.N.SZ” veszprémi csoportja vendégszereplésre hívja főiskolánk zenekarát

Méltóságos Dr. Dohnányi Ernő úrnak M. kir. kormányfőtanácsos, felsőházi tag,

Zeneművészeti Főiskolai igazgató, Budapest.

¹¹⁵ Temesváry János (Szamosújvár 1891. december 12. – 1964. november 8. Budapest) hegedűművész. Hubay Jenő tanítványa, a Waldbauer–Kerpely vonósnégyes tagja (1940-ig), 1911– a Fodor zeneiskola; 1914– a Nemzeti Zenede tanára, 1922–35 a Postás zeneiskola igazgatója volt. A Zeneművészeti Főiskolán az 1936/37-es tanévtől 1959-ig tanított hegedű, mélyhegedű és vonósnégyes tantárgyat.

A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének veszprémi csoportja által f. évi április hó 19. vagy 20-án a veszprémi Petőfi Színházban a Magyar Vöröskereszt Egylet most alakult veszprémi fiókja javára rendezendő és egész estét betöltő jótékony célú zenekari hangverseny tartására a Méltóságod igazgatása alatt álló országos M. kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zenekarát óhajtanám megnyerni, és pedig, ha nem lennénk szerénytelenek, Méltóságod vezényletével.

Tisztelettel felkérjük Méltóságodat, hogy ezen óhajunkat meleg pártfogásba venni, és jóindulatú támogatásban részesíteni méltóztassék, mert ezzel fejlett zenei érzékű városunk köz-óhajának engedve oly kultúrmissziót teljesíthetnénk, mely kihatásaiban városunk zenekultúrájának fejlesztését igen nagy mértékben lenne hivatva szolgálni.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a mostani közlekedési mizériák miatt egy ilyen nagy zenekarnak Budapestről ide- visszautaztatása mily nehézségekbe ütközik, s éppen ezért nagyon szerencsés megoldás lenne, ha más környékbeli városok bekapcsolásával turnészerűen esne útba városunk, mely esetben a fenti időpont természetesen a körülményekhez képest változhatna. Abban a reményben, hogy elgondolásunk Méltóságod tetszésével találkozni fog és nagybecsű elhatározásáról szíves értesítését kérve, maradunk őszinte nagyrabecsülésünk kifejezése mellett.

Veszprém, 1941. március hó 5-én

hazafias üdvözlettel

Mesterházy Ferencné MANSZ elnök

[A válasz Dohnányi kézírásával az irat felzetén:] *Nem. Dohnányi.*

[Alatta a hivatalos válasz:¹¹⁶]

Mesterházy Ferencné Ö Nagyságának, mint a MANSZ veszprémi csoportja elnökének
Veszprém

Méltóságos Asszonyom!

Főiskolánk veszprémi vendégszereplése tárgyában ide intézett nagybecsű soraira tisztelettel ismétlem, amit kiküldöttje előtt szóbelileg kifejteti szerencsém volt, hogy tudniillik a mostani helyzetben teljesen lehetetlen egy nagyobb arányú testületet vendégszereplésre vinni, s a kívánt eredményt elérni, mert ennek sajnos sem lelki, sem anyagi adottságai nincsenek meg. Fogadja méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Bp. 1941. IV. 17.

111. 23.965/1941.III.2 szám 279/1941 szám Mellékletek száma: 1

A Vallás- és Közoktatási Minisztériumtól

Tárgy: Az Országos Szakfelügyelőség fűvószenészek képzése tárgyában beadott jelentés

[A 279/1941. számú irat felzetén Isoz kézírásával:] *Elintézve 830/1942 sz. a. 1943. jan. 19.*

Az Orsz. M. Kir. Zeneművészeti Főiskola tek. Igazgatóságának. Budapest.

A zeneiskolák országos szakfelügyelőjének fűvószenészek képzése tárgyában fölterjesztett jelentését javaslatként végett a tek. Igazgatóságnak visszavárolag idezártan megküldöm.

Budapest, 1941. március hó 6-án.

a miniszter rendeletéből

Dr. lovag Ybl Ervin miniszteri tanácsos

Nagyméltóságú Hóman Bálint m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter úrnak

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A m. kir. honvédelmi miniszter úr 68.019/1940. eln. számú rendeletével elrendelte, hogy a leveinte zeneoktatás vidéken a mindenkori zeneiskola keretében történhetik.

¹¹⁶ Ez az irat is példázza Dohnányi és d'Isoz Kálmán munkamódszerét, együttműködését.

E rendelkezés célja – mint a rendelet kifejezetten mondja – a levante fúvószenekarok nagyobb arányban való fejlesztése. Másik célja, hogy a levanték egyéb hangszertanulmányait is szakavatott és arra képesített tanerőknél végezhessék.

Zenekulturális szempontból (a fent említett célokon kívül) igen nagy jelentősége van a fúvósok képzésének a zenekari fúvósok (különösen a vidéki szimfonikus zenekarok) utánpótlása szempontjából. Fokozottabb fúvósképzéssel t. i. a vidéken új szimfonikus zenekarokat lehet felállítani, különösen azokban a törvényhatósági városokban, ahol ez idő szerint nincsen. Ha megfelelő fúvósok állnak majd rendelkezésre, úgy a vidéki városok színházi, szimfonikus és egyházi (esetleg rádió) zenei szükségletét egy közös zenekarral lehet ellátni.

Nagy nehézséget okoz a fúvósképzésben az a körülmény is, hogy nincs elég megfelelő fúvós oktató. Ezeket a Főiskola hivatott képezni.

E célból érintkezésbe léptem az Országos Zeneművészeti Főiskola fúvós tanáraival, akikkel részletes megbeszélést tartottam.

E megbeszélés eredményeképpen küldötte el a fúvós tanárok összessége a mellékelt beadványt. Mindent összegezve tiszteletteljes javaslatom az volna, ha Nagyméltóságod kegyes volna elrendelni, hogy 1.) a jelenlegi levante és egyéb fúvós oktatókat a Zeneművészeti Főiskola megfelelő fúvós tanárai felülvizsgálják. 2.) A fúvós oktatók utánpótlása céljából a Főiskolán külön tanszak állíttassék fel. E tanszakon egy fúvós hangszert kellene kifogástalanul megtanulni, ugyanakkor a többi fúvós hangszereket is elméletileg elsajátítani, s végül karmesteri ismereteket szerezni.

A beadványban említett zeneszerzőkre vonatkozó kötelezettséget nézetem szerint nehéz volna végrehajtani.

Mindezekből következik, hogy a fúvós oktatók fokozottabb képzésével vidéken is rendszeresíthető a fúvós oktatás (körzeti fúvós tanszakok felállításával).

Ez viszont komoly előnyt jelent a vidéki levanték fúvós oktatása és ezen keresztül a jövőben vidéki szimfonikus zenekarok felállítására számára.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budapest, 1941. febr. 21.

Kazacsay Tibor¹¹⁷

a zeneiskolák orsz. szakfelügyelője
tanügyi tanácsos

A Zeneiskolák tek. Szakfelügyelőségének, Budapest

A Zeneművészeti Főiskola fúvós tanárai folyó hó 7-én Kazacsay Tibor úr elnökletével az Országos levante zenekarok felállítására, illetve azok oktatása ügyében értekezletet tartottak, melynek eredményeképpen az alábbiakat javasoljuk:

A Zeneművészeti Főiskolában felállítandó egy levante-oktató tanfolyam, mely abból állana, hogy a pályázó köteles egy fúvós hangszert tökéletesen, a többi fúvóhangszerek alapismereit megtanulni. Köteles az összhangzattant elvégezni úgy, hogy adott témákat meg tudjon harmonizálni és fúvószenekarra hangszerelni. A Zeneművészeti Főiskola fúvós tanáraiból alakulna egy bizottság, mely a már meglévő levante zenekarokat felülbírálná és a meg nem felelő oktatókat fenti tudnivalók megtanulására utasítaná.

Nagyon ajánlatos volna, ha a zeneszerző növendékeknek kötelező volna egy fúvós hangszert megtanulni, és az összes többi fúvózenekar hangszereinek alapismereteit elsajátítani. Ezekből lehetnek oktatók, karmesterek és dalárdavezetők. A levante zenekarok országos meg-

¹¹⁷ Kazacsay Tibor (Budapest 1892. március 12. – 1977. október 5. Budapest) zeneszerző, zongoraművész. Herzfeld Viktor, Siklós Albert és Kodály Zoltán növendéke volt. 1914-től a Nemzeti Zenedében, 1920-tól a berlini Klindworth-Scharwenka konzervatóriumban tanított zeneelméletet. 1926-tól a Magyar Rádió zongorakísérője, 1933-tól a nem állami zeneiskolák országos szakfelügyelője volt.

szervezése a vidéki zenekultúrát fejleszteni, ezért alulírott tanárok készségesen támogatják azok megszervezését.

Budapest, 1941. február 12.

Kiváló tisztelettel
a Zeneművészeti Főiskola összes fűvótanárai megbízásából
Dömötör Lajos¹¹⁸ tanár

Április 21-i dátummal Ybl Ervin miniszteri tanácsos ismételten sürgette a Zeneakadémia Igazgatóságát, hogy a fűvós zenészek képzése tárgyában beadott jelenés-reflektáljon. Dohnányi a főiskola tanulmányi ügyeibe való külső beavatkozást továbbra is ellenezte, minden ilyen szándékot megpróbált elutasítani.

112. 340/1941. szám

A vallás és közoktatásügyi minisztertől

Tárgy: A debreceni hegedűversenyre a VKM. hivatalosan nem küld ki főiskolai tanárokat

[Az irat felzetén:] *Érdekelteket értesítvén tudomásul szolgál ad acta teendő.*

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter jelen kelet és ügyszám alatt Debrecen város polgármesteréhez intézett rendeletének másolata.

Folyó évi március hó 14-én kelt felterjesztésére értesítem polgármester Urat, hogy Zathureczky Ede, Waldbauer Imre¹¹⁹ és Gábrriel Ferenc¹²⁰ zeneművészeti főiskolai tanárokat a Hubay Jenő Társaság védnöksége alatt április 3–8-ig a debreceni városi zeneiskolában tartandó hegedűversenyekre hivatalosan kiküldeni nem áll módomban.

Budapest, 1941. évi március hó 28.

A miniszter rendeletéből
dr. lovag Ybl Ervin

113. 432/1941. szám

[Tóth János és más hegedűkészítőktől]

Tárgy: Hegedűkészítő-mesterek beadványa

Zeneművészeti Főiskola Tekintetes Igazgatóságának, Budapest

Alulírottak tisztelettel kérjük a tekintetes Igazgatóságot kérésünk meghallgatására.

Reményi Mihály, majd László és Zoltán vegyes hangszerkereskedő cég több évtizeden át minden évben rendelkezésére bocsát egy új hegedűt a Zeneművészeti Főiskola igazgatóságának azzal a feltétellel, hogy a hegedűtanszak IV-ik akadémiai osztályát végző növendékek részére rendezzen versenyt a Főiskola tanári karából alakult zsűri ítélete alapján, a legjobb növendéknek adassék.

Tekintettel arra, hogy ez a verseny sem kulturális sem gazdasági vonatkozásban nem szolgálja az állam érdekeit, mert a magyar egyetemes hegedűkészítő mestereknek anyagi és erkölcsi kárt okoz, dacára, hogy a hangversenyhegedű készítés művészetének szakszerű kezelése a magyar nemzet legfontosabb kulturális és gazdasági érdekeit képviseli.

A verseny előtt és utána számos napilapban közlemény jelenik meg, mely a nagyközönségnek adja tudomására, hogy a m. kir. Zeneművészeti Főiskola nagytermében rendezett hangversenyen Reményi Mihály vagy László hegedűkészítő mester által készített 1600 pengős

¹¹⁸ Dömötör Lajos (Karátsonyfalva 1881. – 1965. Budapest) fuvolaművész. 1912–45 az Operaház tagja, a Zeneművészeti Főiskolán 1912/13–1943/44-ig tanított.

¹¹⁹ Waldbauer Imre (Budapest 1892. április 13. – 1953. december 3. Iowa City) Hubay növendéke, majd a hegedű és kamarazene tanára volt. 1909-ben Kerpely Jenővel megalakította a nevüket viselő vonósnégyest.

¹²⁰ Gábrriel Ferenc (Budapest 1889. január 2. – 1968. május 29. Budapest) hegedűművész. Hubay Jenő mesteriskolájában, majd Párizsban tanult. Négy évig a dessau operaház koncertmestere, hazatérése után a Hubay-vonósnégyes tagja volt. A Zeneművészeti Főiskolán 1922–59 hegedűt és vonósnégyest tanított.

hangversenyhegedűt a Főiskola tanáraiból alakult zsűri bizottság a Főigazgató úr elnökle mellett N. N. növendék, a verseny győztese kapta meg. A reklám következménye az, hogy a tájékozatlan közönség azt hiszi, hogy Reményi Mihály, László egyszersmind ki a Zeneművészeti Főiskola házi hangszerkészítője is, hogy miért? – az ország legkiválóbb hegedűkészítő mestere lehet. A valóság azonban nem ezt igazolja.

Való az, hogy a Reményi cég vagyont szerzett, ugyanakkor a kiváló magyar hegedűkészítő mesterek tönkrementek.

Hazánkban vannak olyan kiváló hegedűkészítő mesterek, akik világviszonylatban is a legelső között szerepelnek, ennek dacára elszegényedtek, mert anyagilag nem tudják felvenni a versenyt a nagy reklámmal dolgozó céggel.

Tisztelettel kérjük a tekintetes Igazgatóságot, hogy a Reményi cégnek többé, de már ebben az évben se engedélyezze a verseny megtartását.

Budapest 1941. április 21-én

Hazafias tisztelettel

Tóth János

Hangszerkészítő mesterek országos elnöke
első magyar hangverseny hegedű építő

Havas István
ipartestületi elnök

Pfeifenroth József

Gigl Jeromos

Rózsa István

hegedűkészítő meserek

Nagyságos Tóth János úrnak

Művészhegedű építő, a Hegedűkészítő mesterek m. világszövetsége alelnökének. Budapest

Igen tisztelt Uram!

Több igen tisztelt Kartársával együtt tett előterjesztésére, mellyel azt kérték: ne engedjem meg, hogy a Reményi cég a Zeneművészeti Főiskola egy növendékének pályázat alapján odaítélendő hegedűt ajándékozzon, közölnöm kell Nagyságoddal, és t. Társaival, hogy szegényebb sorsú növendékeinket nem fosztom meg attól, hogy egy hangszeret kaphassanak, annyival kevésbé, mert ez a szokás már évek sora óta szolgálja az intézet hegedűszakos növendékeit. Amint tudni méltóztatnak, régebben más mester is követte e szokást.

Növendékeink érdekében állónak találnám, ha Reményi példáját más mesterek is követnék, ami nemcsak az adományozó mesterek részére az önként adódó reklám gyakorlati hasznát jelentené, hanem ezen felül azzal is járna, hogy készítményeik a nyertesek kezében tanúságot tennének a hangszeresek és mesterek kiválóságáról.

Bp. 1941. június 16.

Kiváló tisztelettel

Dohnányi Ernő főigazgató

114. 503/1941. szám. Előirat 864/1939.; 121/1940. szám

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Tárgy: A visszatért területek zenetanárai külföldi okmányainak érvényesítési módozatairól előterjesztés

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Az ország visszacsatolt területein működő zenetanárok, idegen államok tanrendszerei szerint nyervén kiképzésüket és képesítéseiket, bizonyítványaik tulajdonosuk további munkásságának érdekében a hazai előírásokkal volna összhangba hozandó. Ennek legközvetlenebb formája a nosztrifikálás, ami oly vizsgálával kapcsolatos, mely a hangszerjátászás bemutatásából és néhány hiányzó elméleti tárgy vizsgájából áll. Másik lehetőség a tanítási engedély megadása. Ezzel kapcsolatban Excellenciának egy kiegészítő tanfolyam tartása tárgyában 18.233/939/III. sz. a. hozzám intézett leiratában foglaltakra van szerencsém jelteni, hogy a szükségletről tájékozandó be kell várnom, hogy kik és mily külföldi képesítéssel kérik bizo-

nyítványaik nosztrifikálását. Az év folyamán összesen 16 különböző képesítésű tanerő kérte bizonyítványának nosztrifikálását. Közöttük ketten nem elszakított területről származók, ketten pedig, kik a prágai cseh állami konzervatóriumon zongorából abszolutóriumot, illetve tanítói képesítőt szereztek, a mi zongora tanárképzőnk vizsgabizottsága előtt levizsgázott és ennek alapján cseh bizonyítványuk Excellenciád jóváhagyásával nosztrifikáltattott.

A fennmaradó 14 kérvényező közül egy a Nemzeti Zenedében tanult s vizsgázott 1915-ben, míg tizenhárman az idegen rendszer szerinti tanításra jogosító bizonyítványukat a következő intézetekben nyerték:

- 1 a prágai cseh állami konzervatóriumban abszolutóriumot,
- 3 a prágai cseh állami konzervatóriumban zongoratanítóit,
- 2 a prágai német konzervatóriumban zongoratanítóit,
- 2 a pozsonyi cseh konzervatóriumban zongoratanítóit,
- 1 a kolozsvári román konzervatóriumban végzett,
- 1 a kolozsvári magyar konzervatóriumban végzett,
- 3 a bécsi konzervatóriumban végzett.

Valószínű, hogy a felsoroltaknak csak egy része tudja a hangszerjátékban megkívánt magas fokot felmutatni, s így egy részük vagy a vizsga elől visszalép, vagy az nem lesz megfelelő. Mindezeket figyelembe véve s nem hagyván számításon kívül a legújabbban visszatért területeken működött zenetanárok helyzetét, célszerűnek látszik egy végleges működési engedély megadásának rendszeressé tétele, amit azonban nem a zongoratanár vizsgáló, illetve zenetanár vizsgáló bizottság, hanem egy Nagyméltóságod által külön e célra kirendelt bizottság adna meg. Indokolja ez intézkedést az is, hogy a mondott területekről származó tanerők általában pályájukon már hosszabb idő óta működven, éppen kenyérkereső foglalkozásuk közepette nem fordíthatnak annyi időt a magas fokú játékkészség megtartására, mint amennyi a zenetanári vizsgáinkra előírt előadási darabokhoz kívánatik, viszont ettől függetlenül egészen jól elláthatják tanítói munkásságukat.

Az itt előadottak és a viszonyok adta körülmények szemmel tartásával, tisztelettel javaslom Nagyméltóságodnak, hogy mindazon, idegen intézetekben bizonyítványt nyertek, kik működési jogosítványra – tehát nem tanári oklevélre pályáznak, egy rövidebb tanfolyamon nyerjenek kellő tájékozódást arról a témakörrel, mely előttük el volt zárva, nevezetesen:

- a) magyar népzene,
- b) magyar zenetörténet,
- c) magyar irodalomtörténet,
- d) magyar történet és jogismeret, végül
- e) magyar zenei pedagógiai művek ismertetése.

Maga a hangszerjáték ismétlése vagy tanulása e helyütt felesleges, mert a dolog természetében rejlik, hogy egy kurzus időtartama hangszertudás fejlesztésére nem jöhet számításba.

A bizottság az előadókból és az Excellenciád által megbízandó elnökből volna alakítandó, amely az érdekelt jelentkező bizonyítványát megfelelő, a magán és zeneiskolákban való tanításra „működési engedéllyel” látná el.

Fogadja kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1941. május 10.

Isoz

Dohnányi az 1940-es évtől gyakran betegeskedett. Ezt a levéltárban őrzött iratokban is nyomon követhettük. Egyre gyakrabban fordult elő, hogy a levéltervezeteket a titkár készítette elő, és csak a végleges változatot látta el szignójával Dohnányi. Ez alól csak a közvetlen zenei témákkal foglalkozó iratok kivételek.

115. 506/1941. szám; 21.367/1940/III/2 szám

A vallás- és közoktatásügyi minisztertől

Tárgy. Zsidó művészek kitiltása a Főiskola hangversenytermeiből

Az Orsz. M. Kir. Zeneművészeti Főiskola tek. Igazgatóságának, Budapest

Az 1939. évi IV. t.c. korlátozásai alá eső művészek és főleg a Színművészeti és Filmművészeti Kamarából kiszorult színészek az utóbbi időben egyre sűrűbben lépnek fel a hangversenydobogón, hogy előadások, hangversenyek, matinék stb. keretében a velük együtt érző közönség sokszor tüntető lelkesedése közepette terjesszék azt a szellemet, amelynek szűkebb térre való korlátozása vezette a törvényhozást az idézett törvény meghozatalára.

Tekintettel arra, hogy a szóban lévő művészek szereplése az idézett törvény szellemével össze nem egyeztethető, értesítem a tek. Igazgatóságot, hogy a Zeneművészeti Főiskola hangversenytermei azok céljára a jövőben bérbe nem adhatók.

Felhívom a tek. Igazgatóságot, hogy a hasonló előadások rendezőivel esetleg már létesített megállapodásokat, amennyiben az államkincstár károsodása nélkül megtörténhetik, hatálytalanítsa.

Budapest 1941. május hó 15-én

A minszter helyett Say államtitkár

Lássa szíves tudomásul és további intézkedés végett dr. Medrey Viktor g. h. főelnök úr

Budapest, 1941. május hó 20-án

Isoz titkár

„Dohnányi Ernő a Zeneművészeti Főiskola főigazgatója, főrendiházi tag.”

Magyar Filmiroda, 1941. április 12.

Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár. Az MNM főigazgató szíves engedélyével közöljük.

Az iratok listája az iktatókönyvek alapján

A félkövér iratszám az itt közölt dokumentumokat, a Tárgy utáni zárójeles szám a közlés sorszámát jelzi.

A normál számú iratok hiányoznak az irattárból.

Iratszám	Tárgy
806/1938	A Főiskola megüresedett VII. fizetési osztályának betöltésére tett javaslatok
846/1938	Szapáry Géza „Turáni himnuszának” elutasítása
847/1938	Ingó vagyoni kimutatása
854/1938	Stefániai Imre működése és szolgálati táblázata
872/1938	Év végi tanári jegyzőkönyv
910/1938	Isoz Kálmán igazolása
918/1938	Toronyai Rigó Csaba, Tóth Dénes, Szita Oszkár gyakornoki kinevezése
970/1938	Tanévnyitási meghirdetése
956/1938	Turul Szövetség a növendékek beszerzésére engedélyt kér (71.)
5593/1938. eln.	Politikai pártból való kilépés elrendelése (72.)
1021/1938	A vall. és közokt. min. politikai pártból való kilépést rendel el (73.)
14.076/1938/III.	Ditrói Csiby József kinevezése (62.)
1030/1938	Ditrói Csiby József részére, kinevezés (63.)
1030/1938	Ditrói Csiby József kinevezése (64.)
1059/1938	Főiskolai Ifjúsági Segítő Egylet
1094/1938	Vezető tanári megbízások
1101/1938	Kötelező tárgy előhallgatás, illetve halasztás
1126/1938	Turul Szövetség a növendékek beszerzésére engedélyt kér (70.)
1156/1938	Kókai Rezső felmentése ügyében
1186/1938	Kodály népzene-kollokvium kötelezővé tétele
1189/1938	Testneveléshez termet kérünk
1229/1938	Külföldi énektanárképzők tanórái
1230/1938	Külföldi énektanárképzők tanórái
1239/1938	Possert Emilné tanári alkalmazást kér
1241/1938	Melles Béla tanári alkalmazása
1258/1938	Albert Ferenc hegedűművész kinevezést kér
1269/1938	Sánta János hegedűművész kinevezést kér
1281/1938	Hangszóró a Kisteremnek
1315/1938	Schiffner Adolf lemondása (65.)
1455/1938	Schiffner Adolf lemond tanári tanszékéről (66.)
16.129/1938.III.	Schiffner Adolf felmentése és Zsámboki Miklós a zenetanárképző tanfolyam gordonka tagozata vezetésével való megbízása (67.)
1367/1938	Növendékektől operaházi páholy megvonása
1380/1938	Tóvölgyi Elemér működésének megszüntetése
1386/1938	Durigó Ilona tanári megbízása
1393/1938	Weiner Leó igazolása
1451/1938	Horthy Miklós ösztöndíj adományozása
16.561/1938/III.	[Zeneművészek csereakciója] (74.)
1.461/1938	Olasz-magyar zeneművészek csereakciója (75.)
8/1939	Liszt kottaállványát kínálják
68/1939	Dohnányiné MÁV igazolványa
143/1939	A zenekar vezetésére Rajter Lajos és a kamarazene tanítására Ország Tivadar megbízása kéretik (68.)
143/1939	Rajter Lajos és Ország Tivadar megbízása (69.)
144/1939	Szendrey-Karper József megbízása
162/1939	Ambrózy Béla alkalmazása
283/1939	Rosthy Anna tanári megbízása

Iratszám	Tárgy
509/1939	Liszt-relikviák
600/1939	Statisztikai adatok
730/1939	Liszt Ferenc Társaság 1939/40. tanévi Liszt-jutalomdíjai (87.)
763/1939	Gyakorlóorgona beszerzése
778/1939	Koudela Géának diszírhely, ld. még 836/1939
789/1939	Székely Arnold nyugdíjazási kérelme
790/1939	Kinevezések és előléptetések
793/1939	Székely Arnoldnak miniszteri elismerés kéretik
811/1939	Tanévzáró tanári értekezlet jegyzőkönyvének felterjesztése (78.)
[Szám nélkül]	Tanévzáró 1939. VI. 15. (79.)
16.191/1939/III.	A stockholmi operaház karnagya részére hangjegyek küldése (80.a)
431/1939	A stockholmi operaház karnagya részére hangjegyek küldése (80.b)
846/1939	Dohányzó-büfé építése
860/1939	Kinevezések és előléptetések: Molnár Imre, Wehner Géza, Gaál Endre, Ditrói-Csiby József, Böszörményi-Nagy Béla, Waldbauer Imre, Kerpely Jenő
861/1939	Kinevezés
18.161/1939/III	Zsidónak tekintendő tanerők szempontjából Nyilatkozat kéretik (76.)
870/1939	Zsidónak tekintendő tanerők szempontjából Nyilatkozat kéretik (77.)
889/1939	Tóth Dénes áthelyezése
900/1939	Felvételi és beíratási tájékoztatás az 1939/40. tanévre (81.)
920/1939	Főiskolai jelleg megállapítása a Zeneművészeti Főiskola tanfolyamain (82.)
1023/1939	A Zeneművészeti Főiskola főiskolai jellegű tanfolyamainak megállapítása (84.a–b)
19.152/1939/III.	
929/1939	Karnagyképző tanfolyam felállítása
937/1939	A zsidó növendékek felvétele tárgyában utasítás kéretik (83.)
946/1939	Székely Arnold nyugdíjba helyezése
958/1939	Rosthy Anna kinevezése
959/1939	Gaál Margit kinevezése
965/1939	Werner Alajos lemondása
975/1939	Karnagyképző tanfolyam felállítása
1055/1939	Albert Ferenc alkalmazása
1083/1939	Szabó Zoltán – testnevelési órák ellátása
1192/1939	Székely Arnold jubileuma (85.)
1101/1939	Tarnay Géza tanári megbízatása
1121/1939	Levente-ügyek a Zeneművészeti Főiskolán
1145/1939	Sipos Jenő áttérése
1201/1939	Ország-mozgósítási ügyek
1222/1939	Turul Szövetségben zenei tag-egyesület
1245/1939	Kormánytanácsosi cím Haris Ödönnek
1339/1939	Zsidónak tekinthető tanárok nyilatkozata tárgyában pótlás
15.151/1939/III.	Himnusz helyes éneklése (86.)
65/1940	Kapitánffy tollnok kinevezése
195/1940	Szénszünet meghosszabbítása
212/1940	Dr. Keéri-Szántó Imre elhalálozása (88.)
215/1940	Zsidótörvénnyel kapcsolatos bizottság felállítása
315/1940	Költségvetés az 1941. évre
387/1940	Dohnányi Ernő dalpályázat-bíráló bizottság elnökévé való megbízatása
16.956/1940/III.	Tárgy [politikai irányú lapokba cikkek írásának engedélyeztetése] (90.)
430/1940	[Politikai irányú lapokba cikkek írásának engedélyeztetése] (91.)
475/1940	Évkönyv elkészítésére ajánlatkérés
484/1940	[Adó utólagos befizetése] (89.)
493/1940	A gimnáziumi ének és zeneoktatásra vonatkozó miniszteri rendelet (92.)

Iratszám	Tárgy
499/1940	Dohnányi szerzői jogi szakértői megbízatása
501/1940	Király (König) Péter elhunytá
527/1940	Tanterv-módosítása
602/1940	Hajdu Mihály tanári kinevezése
701/1940	Tanévzárás (93.)
714/1940	Ország Tivadar tanári kinevezést kér (95.)
18.169/1940.III.	[Ország Tivadar kinevezése] (94.)
734/1940	Tarnay Géza jutalomra való előterjesztése
769/1940	Karnagyképző felállítás
783/1940	Dohnányi ajánlólevele Zsigmond Lajosnak a kassai zeneiskolai tanári állás ügyében
801/1940	VKM sürgöti a karnagyképzést
849/1940	Zsidónak tekintendő tanárok nyilatkozat-pótlása
864/1940	Bartók nyugalmába helyezését kéri
899/1940	Bizonytvány Bartók részére
948/1940	dr. Kókai Rezső ideiglenes megbízatása a zeneszerzést tanítására (96.)
952/1940	Haris Ödön kitérítése kéri (97.)
973/1940	Dr. Kodály Zoltán kirendelése a M. Tud. Akadémiához, ill. a Zeneművészeti Főiskolától való felmentése tárgyában (99.)
986/1940	Szabó Zoltán testneveléssel megbízatik
1011/1940	Nagy Béla alkalmazása 3 hónapra
1065/1940	Műgyegetemi tornaterem bérlése
1083/1940	Karnagyképző felállítás
1097/1940	Bartók nyugállományba helyezése
1117/1940	Debreceni Honvéd Törvényszéknek (98.)
1140/1940	Magyar történelmi, alkotmányjogi és földrajzi tanfolyamok a főiskolai hallgatóknak
1145/1940	Operaházi panasz a főiskolai női hallgatók ellen
20.070/1940/III.	A vallás- és közoktatásügyi minisztertől [Kodály átosztása a MTA-hoz] (100.)
1167/1940	Kodály átosztása a Magyar Tudományos Akadémiához (101.)
1216/1940	Dohnányi részére igazolás
21.290/1940/III.	Erdélyi és visszacsatolt területekről származó hallgatók tandíj-ügyei (102.)
21.290/1940/III.	Erdély visszacsatolt részéről származó hallgatók felvételi és tanulmányi ügye (103.)
1230/1940	A Kolozsvári Magyar Konzervatórium állami kezelésbe vétele (104.)
31/1941	Kinevezések, előléptetések
41/1941	Dohnányi előterjesztése (tárgy nélkül)
60//1941	Rektori intézmény felállítását kérő tanárok memoranduma (105.)
109/1941	Kresz Géza javaslata a zongora tanszakra kötelező rendsz. zongorakiséreti gyakorlatok megszervezése (130.)
23.448/1941/III.2.	[Kresz Géza javaslata a zongora tanszakra kötelező zongorakiséreti gyakorlatok megszervezésére] (129.)
29.931/1941/III.2.	[Lapról olvasás, zongorakiséret] (131.)
23.593/1941/III.2.	A magyar zenetörténet és zongora főtanszak ellátása (106.)
154/1941 VKM	A magyar zenetörténet és a zongora főtanszak ellátása (107.)
129/1941	Hubay jubileumi díj meghirdetése
162/1941	Reményi-díj (108.)
172/1941	Bartók külföldi tartózkodási engedélye
186/1941	Bartók igazolása
188/1941	Magyar történelmi, alkotmányjogi és földrajzi tanfolyamok
204/1941	Dohnányi igazolása
279/1941	Fúvós zenei képzés, ld. még 418
300/1941	Kinevezések, előléptetések
23.937/1941.III.1.	Magyar történelmi és alkotmányjogi külön tanfolyam (109.)
258/1941	A „M.A.N.SZ” veszprémi csoportja vendégszereplésre hívja a zenekart (110.)

Iratszám	Tárgy
23.965/1941.III.2. 279/1941	Az Országos Szakfelügyelőség fűvószenészek képzése tárgyában adott jelentése (111.)
340/1941	A debreceni hegedűversenyre a VKM. nem küld ki főiskolai tanárokat (112.)
344/1941	Díjnoki állásra pályázat
399/1941	Ajánlatkérés évkönyvre
432/1941	Hegedűkészítő-mesterek beadványa (113.)
443/1941	Molnár István nyugalomba vonulása
456-457/1941	Vizsgabiztosok kiküldése
494/1941	Statistikai adatgyűjtés
495/1941	Olasz énekmeister szerződötetése
503/1941.	A visszatért területek zenetanárai külföldi okmányainak érvényesítése (114.)
506/1941.; 21.367/1940/III/2	Zsidó művészek kitiltása a Főiskola hangversenytermeiből (115.)

Felhasznált irodalom

- Bartha Dénes–Szabolcsi Bence–Tóth Aladár (szerk.):
Zenei lexikon I–III. Budapest: Zeneműkiadó, 1965.
- Boronkay Antal (szerk.): Brockhaus–Riemann
Zenei lexikon I–III. Budapest: Zeneműkiadó, 1983.
- Böllönyi József:
Magyarország kormányai 1848–1987. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1987.
- Csíkvari Antal (szerk.):
Zenei kistükör. Budapest: Zeneműkiadó, 1959.
- Évkönyv 1937/38
Az Országos Magyar Királyi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Évkönyve az 1937/38-iki tanévről. Szerk.: d'Isoz Kálmán. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, 1938.
- Évkönyv 1939/40
Az Országos Magyar Királyi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Évkönyve az 1939/40-iki tanévről. Szerk.: d'Isoz Kálmán. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, 1940.
- Gádor Ágnes–Szirányi Gábor (szerk.):
Nagy tanárok, híres tanítványok. 125 éves a Zeneakadémia. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2000.
- Kenyeres Ágnes (szerk.):
Magyar életrajzi lexikon I–II. Budapest: Akadémiai Kiadó, cop. 1981.
- Kenyeres Ágnes (szerk.):
Magyar életrajzi lexikon. Kiegészítő kötet. Budapest: Akadémiai Kiadó, cop. 1981.
- Kenyeres Ágnes (szerk.):
Magyar életrajzi lexikon 1978–1991. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1994.
- Markó László (szerk.):
Új magyar életrajzi lexikon I–III. Budapest: Magyar Könyvklub, 2001.
- Molnár Imre (szerk.):
A magyar muzsika könyve. Budapest: Merkantil, 1936.